

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Nováková

Dokazování v trestním řízení v České republice

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
Jan Černý, advokát

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Petra Nováková

Criminal Evidence in the Czech Republic

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Jan Černý, lawyer

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13. 3. 2014

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce advokátu Janu Černému za odborné vedení, pomoc, rady a čas, který mi nezištně věnoval při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá souhrnným pohledem na problematiku dokazování v trestním řízení v České republice. Za použití metody deskripce jednotlivých důkazních prostředků jsou vysvětleny zákonné procesní postupy k získání důkazů použitelných v trestním řízení. Následně se práce věnuje procesu dokazování ve fázích trestního řízení a použitelnosti důkazů v řízení před soudem. Na závěr je analyzován praktický příklad dokazování. Cílem práce je zhodnotit, zda zákonná úprava umožňuje dostatečný výběr důkazních prostředků, z nichž důkazy použitelné před soudem jsou natolik usvědčující, že zde nejsou důvodné pochybnosti o vině, či nevině obžalovaného.

Klíčové pojmy

Dokazování v trestním řízení, důkaz, důkazní prostředky, hlavní líčení, obviněný, obžalovaný, odvolací řízení, orgány činné v trestním řízení, předběžné projednání obžaloby, přípravné řízení, svědek, zásady dokazování.

Annotation

This thesis deals with a general overview of the issues of evidence in penal proceedings in the Czech Republic. The method of description is implemented with respect to individual pieces of evidence to explain statutory procedures to obtain evidence applicable during penal proceedings. The thesis further deals with the process of evidence in stages of penal proceedings and applicability of evidence during proceedings in court. The final section includes the analysis of a en evidence example in practice. The aim of this thesis is to assess, whether the legal amendment allows sufficient selection of the means of evidence providing evidence usable in court with such incriminating power to eliminate any reasonable doubts relevant to guilt or innocence of the accused.

Key words

Accused, appeal proceedings, bodies responsible for penal proceedings, defendant, evidence in penal proceedings, main trial, means of evidence, piece of evidence, preliminary hearing on crimination, preparatory proceedings, principles of evidence, witness.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 OBECNĚ K DOKAZOVÁNÍ	11
1.1 Historie dokazování	13
2 ZÁKLADNÍ POJMY	17
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA – TRESTNÍ ŘÁD, OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD	19
3.1 Dokazování v trestním řízení	21
3.2 Dokazování v občanském soudním řízení	23
4 DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY	30
4.1 výpověď obviněného	31
4.2 Výpověď svědka	36
4.3 Některé zvláštní způsoby dokazování.....	40
4.4 Znalci	45
4.5 Věcné a listinné důkazy	48
4.6 Ohledání.....	49
5 PROCES DOKAZOVÁNÍ	52
5.1 základní zásady trestního řízení	55
5.2 Dokazování v přípravném řízení.....	63
5.3 Dokazování v předběžném projednání obžaloby	66
5.4 Dokazování v hlavním líčení	67
5.5 Dokazování v odvolacím řízení	70
6 PORUŠENÍ ZÁKONA V RÁMCI DOKAZOVÁNÍ	72
7 ROZBOR PRAKTICKÉHO PŘÍKLADU	74
ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	83
SEZNAM TABULEK.....	89
SEZNAM PŘÍLOH.....	90

ÚVOD

Téma této diplomové práce je proces dokazování v trestním řízení v České republice. Tento proces je upraven zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, přičemž některé zásady zastřešuje i Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, včetně některých mezinárodních dokumentů například Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Trestní řízení má směřovat ke spravedlivému potrestání pachatele, který se dopustil spáchání trestného činu, čehož ovšem nelze dosáhnout bez procesu dokazování. Dokazování je tudíž těžištěm trestního řízení, pomocí kterého se zjišťují důležité skutečnosti pro trestní řízení, na základě kterých soud rozhoduje. V samotném dokazování je nesmírně důležité znát zákonné předpisy, jaké důkazní prostředky se užívají, či do jaké míry se dokazuje v jednotlivých stádiích trestního řízení. Je nutno znát nejen jakých důkazních prostředků lze využít při získávání důležitých poznatků pro trestní řízení, tudíž důkazů, avšak i podmínky následného předvedení před soudem, pouze pokud jsou získány zákonným způsobem. Mohou nastat situace, kdy nelze důkazy předvést u soudu, či se vyskytne jiná zásadní chyba v procesu dokazování, toto může mít za následek maření účelu trestního stíhání, což znamená, že trestný čin nebyl objasněn a pachateli není možné uložit zasloužený trest. Tím může být zapříčiněn nárůst kriminality ve společnosti, jelikož v případě opakovaného neúspěchu orgánů činných v trestním řízení potrestání pachatele a uložení trestu, kriminalisté nemají zábrany v páchání další trestné činnosti, poněvadž je zde možnost, že ani jim se nedostane spravedlivého trestu. Z výše uvedeného vyplývá, že celé trestní řízení má pro společnost ochrannou funkci. Je nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení uzavřeli co nejvíce případů a vina skutečným pachatelům byla dokázána, což posiluje i samotnou důvěru společnosti v tyto instituty.

Nejprve se tato práce zabývá obecně pojmem dokazování, včetně pohledu do historie, čímž je demonstrováno, že od počátku nelze hovořit o právu na spravedlivý proces, navíc proces dokazování s sebou přinášel dosti kruté praktiky. Další kapitola se týká základních pojmů, jenž jsou používány v další části práce a neodmyslitelně patří k problematice dokazování v trestním řízení. Proces dokazování se netýká pouze trestního řízení, tudíž dále práce zmiňuje občanské soudní řízení, což zde poslouží jako

ukázka, kterých zásad se proces dokazování musí držet v jiném řízení než trestním, jakých důkazních prostředků lze využít a co je cílem tohoto řízení. Tato ukázka má čtenáři posloužit pro nepochybné srovnání a povšimnutí si rozdílu mezi těmito druhy řízení a procesem dokazování.

Důkazní prostředky jsou neodmyslitelnou součástí procesu dokazování, pomocí nichž se získávají důkazy a tím důležité informace pro trestní řízení. Náplní této práce je objasnit procesní postupy použití důkazních prostředků, jakožto i práva a povinnosti účastníků řízení, dále nastínit samotný proces dokazování v jednotlivých fázích trestního řízení, jakým způsobem se zajišťují důkazy pro následné provedení před soudem. Smyslem celého dokazování je zjistit takovou pravdu, které je pokud možno, co nejvíce shodná se skutečností, a tak dokazování provádí rekonstrukci skutečnosti, která se stala v minulosti. Na základě výsledků procesu dokazování soud následně rozhoduje, proto je kladen důraz, aby byly dodržovány zásady samotného řízení včetně zákonných postupů k získávání důkazů a správného používání důkazních prostředků v jednotlivých fázích trestního řízení, poněvadž jinak se dokazuje v počáteční fázi trestního řízení, kdy jde teprve o fázi prověřování a jinak se dokazuje již v hlavním líčení, které probíhá před soudem, kde je posléze rozhodnuto o vině či nevině obžalovaného.

Součástí této práce je i rozbor konkrétního příkladu, kdy soud rozhodl o vině pachatele a následně uložil trest. Své rozhodnutí učinil právě na základě zjištěných důkazů v procesu dokazování. Je zde názorně ukázáno, kterých důkazních prostředků bylo využito pro provedení důkazů v hlavním líčení, které přesvědčily soud o vině pachatele a nebyly zde žádné důvodné pochybnosti, jež by byly v rozporu s učiněným rozhodnutím.

Cílem této práce je podat ucelený obraz dokazování v trestním řízení zaměřený na dokazování v jednotlivých stádiích trestního řízení včetně důkazních prostředků. Na základě získaných poznatků zhodnotit, zda právní předpisy představují dostatečný výběr důkazních prostředků, které lze využít k získání důležitých důkazů a to ve prospěch, či v neprospěch osoby, proti níž se trestní řízení vede. Jelikož v trestním řízení platí, že musí být dokázána vina, tak je nutné, aby nebyly žádné důvodné pochybnosti o vině pachatele po vynesení rozsudku.

Co se týká metody zpracování této práce je převážně využívána metoda deskripce, která je v závěru práce doplněna o další metodu, a to analytickou, jež je použita u praktického příkladu dokazování. Za základní pramen je zde považován především zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním a jiné právní předpisy, dále odborná literatura doplněna o internetové zdroje, to vše je doplněné o judikaturu soudů.

1 OBECNĚ K DOKAZOVÁNÍ

Rozhodování soudu v jednotlivých případech musí být logicky ověřeno a opřeno o nějaké konkrétní poznatky, které se týkají daného případu. Tyto vědomosti lze získat pomocí dokazování, což je zvláštní zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, což dle § 12 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)¹, dále jen „TrŘ“, jsou soud, státní zástupce, policejní orgán, a tvoří jeho podstatnou a nezastupitelnou součást. Cílem dokazování je umožnit těmto orgánům nejen poznat skutečnosti, které jsou důležité pro jejich rozhodování, ale také vyhledat důkazy a následně je předvést a nalezené poznatky nejprve zajistit poté prověřit a nakonec zhodnotit. Význam konání je zřejmý, jelikož pouze pomocí dokazování jsou orgány činné v trestním řízení oprávněny získávat a prošetřovat skutkový stav věci.

Hlavním předmětem trestního řízení je skutek, který se odehrál v blízké nebo vzdálené minulosti, a který orgány činné v trestním řízení samy nepozorovaly. V průběhu trestního řízení se zjišťuje nejen, zda se tento skutek opravdu stal, jestli se jedná o trestný čin a kdo je pachatelem, ale také jakého druhu byly okolnosti, jež vedly ke spáchání trestné činnosti. Orgány činné v trestním řízení skutek poznají jedině tak, že si ho rekonstruují a to právě pomocí důkazů. **Výsledek plynoucí z dokazování rozhoduje nejen o výsledku procesu, správnosti, ale také o spravedlnosti a přesvědčivosti rozhodnutí, a tím i o jeho výchovném účinku.**² Je nutné podotknout, že je potřeba dokazovat jen ty záležitosti, které jsou důležité pro trestní řízení, jelikož dokazování jiných nevýznamných okolností by pouze oddalovalo včasné rozhodnutí ve věci samé. S průběhem šetření souvisejí i základní zásady trestního řízení, jež určují jak se má při dokazování postupovat. Jedná se především o **zásadu vyhledávací**, podle níž jsou orgány činné v trestním řízení povinny prošetřovat důležité skutečnosti a vypátrat o nich důkazy a to i bez návrhu stran. Dále je to **zásada materiální pravdy**, kdy správní orgán je povinen zjistit skutkový stav a to tak, aby o něm nebyly žádné pochybnosti. **Zásada bezprostřednosti**, jejíž podmínkou je, aby byl soud neprodleně seznámen se všemi důkazy, které jsou pro rozhodnutí důležité. **Zásada volného hodnocení důkazů**, která dává soudu možnost,

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 349. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

aby vycházel ze svého přesvědčení. Neexistují však žádná formální pravidla pro hodnocení důkazů. **Presumpce neviny**, na jejímž základě soud nemůže vydat rozsudek o tom, že je obžalovaný vinen, jelikož se na něj hledí jako na nevinného a to až do doby, dokud mu vina nebude prokázána³. Jednotlivé dílčí zásady budou podrobněji rozebrány v další části práce.

Problematiku jednotlivých možných způsobů a postupů dokazování sjednocuje judikatura, obzvláště bohatá je u obecných soudů nebo soudu Ústavního. Judikatura se především v řadě případů vyjadřuje k problémům, které se zdají být sporné, a které nejsou jednoznačně upraveny v trestním řádu. Dokazování je kromě vnitrostátní úpravy také upravováno v rámci mezinárodního práva a to Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod⁴, dále jen „Úmluva“. Tato Úmluva je přímo aplikovatelná a na stupnici právních norem stojí nad vnitrostátní úpravou. Jedná se především o čl. 6 Úmluvy, jehož obsahem jsou některá obecně platná pravidla dokazování, která jsou podstatou pro spravedlivý proces. Od chvíle, kdy ji Česká republika přijala, podléhá kontrolnímu mechanismu Evropského soudu pro lidská práva. Za zmínku stojí fakt, že samotná Úmluva dokazování jako takové vlastně neupravuje, pouze se dotýká at' už přímo či nepřímo určitých hledisek a zároveň státům, které ji přijaly, nepředepisuje žádnou zvláštní úpravu. Z toho tedy vyplývá, že praxe je plně závislá na vnitrostátním právu a to hlavně z toho důvodu, že jednotlivé evropské státy mají různorodou právní úpravu dokazování. Judikatura samozřejmě vytýčila určité hranice, mezi kterými se musí dokazování pohybovat a s ohledem na ně, může být určité pravidlo dokazování v rozporu s požadavkem na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy.⁵

Podle § 89 TrŘ se v trestním stíhání dokazuje zejména, zda se skutek, ve kterém je spatřován trestný čin opravdu stal a zda ho spáchal, obviněný eventuálně z jakých pohnutek. Dále se dokládají podstatné okolnosti, které mají vliv na posouzení povahy a závažnosti spáchaného činu a důležité údaje zvažující osobní poměry

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010, s. 628. Praha: Leges, c2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

⁴ Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. Dostupné z: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>.

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 350-351. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

pachatele. Mimo jiné je potřeba dokázat také okolnosti, které umožňují stanovit následek a výši škody, jež byla způsobena spácháním trestného činu a také okolnosti, které vedly k trestné činnosti, popřípadě umožnily její spáchání.

Nutno podotknout, že proces dokazování vždy neexistoval v takové podobě, jakou známe dnes. Již v dávné minulosti byly páčány trestné činy, které byly nutné pachateli dokázat, aby mohl být následně spravedlivě potrestán. Bohužel ne vždy se jednalo o spravedlivý průběh procesu dokazování a některé způsoby, které se dříve používaly, jsou z pohledu dnešní doby poněkud primitivní a kvůli své krutosti nepřípustné.

1.1 Historie dokazování

Trestní právo není jen záležitostí současnosti, prošlo si poměrně rozsáhlým vývojem, než se dostalo do dnešní podoby. V dávných dobách neexistovala práva na spravedlivý proces a nebyl zde prostor ani pro dokazování. Pokud byla někomu způsobena škoda, poškozený si to s pachatelem vyřešil tzv. „po svém“ a pokud nebyl pachatel zrovna k zastizení, vykonal poškozený svou pomstu na jeho rodině či majetku. Nutno podotknout, že soudnictví pánů nad poddanými nefungovalo podle nějakých pevně stanovených pravidel, nýbrž neslo rysy náhodnosti a libovůle. Každý byl tedy trestán individuálně dle momentální nálady panovníka. Po několik staletí bylo praktikováno velmi kruté trestání pachatelů bez předchozího dokazování, tím mohlo zcela jistě docházet k tomu, že potrestaná osoba nemusela být skutečným pachatelem nýbrž nevinnou osobou.⁶ Trest měl především funkci pomsty a měl sloužit jako odstrašující příklad pro ostatní, z tohoto důvodu byly voleny tresty velmi kruté. Používalo se například kromě trestů smrti, různé mrzačení osob v podobě vyrvání jazyka, useknutí končetin, vypalování značek apod.

V době předhusitské se začalo pomalu formulovat důkazní řízení i chápání a účel trestu. Součástí byla veřejnost a ústnost řízení, dále zásada projednací dokonce i soukromá iniciativa stran a právě i důkazní řízení. Veřejnost řízení se vyvinula z toho, že se všechna řízení původně konala na shromáždění, za přítomnosti veškeré šlechty.

⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 3-13. ISBN 8021007915.

Co se týče ústnosti, tak šlo o nezbytný rys procesu. V praxi byla například při dokazování odmítána písemná svědectví.⁷ U samotného dokazování až do konce 14. století převládalo řízení **ordálové neboli boží soudy**.⁸ Ty vykonávali soudci nebo přesněji řečeno soudci sledovali, aby byla dodržována veškerá pravidla, podle nichž dokazování probíhá. Podle pojetí procesu ordálu, to byl vždy nakonec bůh, který rozhodl, tím že pomohl tomu ze soupeřů, který měl větší nárok nebo měl pravdu apod. Soudci pak jen potvrdili výsledek, který byl důsledkem božího rozhodnutí. Postupem času se vyvinula celá řada dalších ordálů, jejichž absolvování bylo stranám ukládáno. Jednalo se například o ordál žhavým železem, které musel obžalovaný vzít do ruky nebo po něm musel ujít určitou stanovenou vzdálenost. Jiným způsobem bylo, že obžalovaný přitiskl dva prsty, ukazováček a prostředníček, opět na rozžhavené železo, tyto prsty mu poté byly obvázány a obvaz byl zapečetěn, po týdnu se prsty zkontrolovaly a pokud se do té doby rána zahojila, byl obžalovaný zproštěn viny. Nejčastěji používaným ordálem v českých zemích byl ordál vody, kdy se svázaná osoba spustila do vody a pokud zůstala na hladině, byla nevinna a jestliže se naopak potopila, byla považována za viníka.⁹ Jako další důkazní prostředek byla **ordálová přísaha**, která měla přísně daná, dodržovaná pravidla. Tuto přísahu spolu s obžalovaným museli podstoupit tzv. spolupřísežníci, kteří věřili, že je obviněný nevinný. Počet těchto spolupřísežníků byl pevně stanoven. Podstata spočívala v tom, že pokud by se kdokoli během odřikávání přísahy překlátil nebo by popletl jeden z rituálů používaných během přísahy, obžalovaný spor prohrál a byl potrestán trestem smrti později doživotním vězením.¹⁰ Nutno podotknout, že ordály byly velice často kritizovány právě církví, která tvrdila, že mnohdy je na první pohled více než zřejmé, kdo je pachatelem trestného

⁷ Tento fakt se v leccem podobá dnešnímu pojetí, jelikož není přípustné, aby si například k výsledku s sebou osoby přinesly předem sepsanou výpověď.

⁸ Za ordál se považuje iracionální důkaz, s jehož pomocí strany dokazovaly pravdivost svého tvrzení. Nutno podotknout, že k tomuto „bizarnímu“ způsobu dokazování byly využívány přírodní síly a odvolávání se na boha. Pokud byl člověk opravdu nevinný, bůh nedopustí, aby byl nezákonně potrestán.

⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 18. ISBN 8021007915.

¹⁰ Karel IV, pak trest smrti zmírnil na doživotní žalář. Zdroj: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 19. ISBN 8021007915.

činu, přesto je pachatel na základě božího soudu označen jako nevinný.¹¹ Po roce 1343 začaly ordály pomalu mizet, ovšem definitivně je zakázala až Marie Terezie.¹²

Další nové způsoby dokazování se začaly používat ve stavovském procesu v řízení zemského soudu. Řízení se skládalo ze tří částí a to z přípravného řízení, líčení pře a exekuce. Přípravné řízení se zahajovalo tzv. pŕuhonem neboli písemným žalobním nárokem. Dŕkazy se poté předkládaly ve vlastním přelíčení, přičemž jako přípustné dŕkazy mohly být připuštěny listiny, zemské desky, svědectví, přísaha a ohledání místa činu. Na závěr přelíčení byla svolána porada, na které měli dva vybraní přísedící vypracovat nález. Ten byl posléze přečten oběma stranám a zapsán do zemských desek. Proti nálezu nebylo možné odvolání ani v Čechách ani na Moravě. Posledním stadiem byla exekuce, která zajišťovala výkon nálezu. Zde je nutné konstatovat, že se jedná nejen o podobný systém rozhodování soudu, ale také o podobné dŕkazy, které jsou používány v dnešní době. Ač se zdá, že se může jednat o dokonale promyšlený systém, s ohledem na tu dobu opak je pravdou, používal se jen na zemském soudu. Městské soudy používaly poněkud jiné způsoby jak dokázat vinu pachateli. Městský proces byl ovlivněn římským a kanonickým právem a ve srovnání s procesem zemským byl jednodušší a rychlejší. V 16. století totiž v tomto procesu získává rozhodující úlohu tortura neboli mučení. To bylo používáno hlavně vůči obžalovaném pocházejícím z nižších vrstev. Dokazování pomocí tortury, neboli vyznání na mučidlech probíhalo tak, že obžalovaný byl krutě mučen a přitom měl vypovídat. Druhy mučení nebyly nikde kodifikovány, k tomu došlo až později, proto praxe závisela především na vynalézavosti soudců. Začínalo se psychickým týráním a končilo natažením na skřipec. Výpověď získaná na mučidlech byla považována nejen jako rozhodující dŕkaz, ale také za přiznání obviněného. Zde je nutné podotknout, že tento způsob získávání dŕkazů není v dnešní době přípustný, jelikož zákon stanovuje, že nikdo nesmí být ke své výpovědi jakkoli donucován.¹³ V tomto století, co se týče

¹¹ Církev se k tomu stavěla negativně hlavně z toho důvodu, že když bylo na základě ordálu (Boha) rozhodnuto o nevině skutečného pachatele, lidé si uvědomovali, že díky „boží pomoci“ pachatel utekl spravedlnosti a začínali nad Bohem pochybovat.

¹² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 6-19. ISBN 8021007915.

¹³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 19-29. ISBN 8021007915.

dokazování, platila zásada „*pro různé záležitosti se používá různých způsobů dokazování*“¹⁴

V 18. století vydal Josef II. Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně. Byl to technicky dokonalý předpis, který upřednostňoval stručnost a úplnost. Důležité bylo, že při stanovování trestů vycházel z úměrnosti mezi nebezpečností trestného činu a přísností udělovaného trestu. Tresty již neměly sloužit jako msta pachatelů, naopak měly přispívat k jeho převýchově. Po tomto zákoníku následoval Západohališský trestní zákoník neboli Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích, který se příliš nelišil způsoby dokazování. Tento zákoník platil i po vyhlášení Československé republiky. Ačkoliv byl mnohokrát novelizován, dokonce obsahoval demokratické zásady trestního práva, vše ukončil protektorát Čechy a Morava, který nejen že vše zrušil, ale zavedl německé trestní právo.¹⁵ Po osvobození roku 1945 se díky ústavnímu dekretu relativně vše z trestního práva vrátilo do původního stavu a dokazování se začalo pomalu formulovat do dnešní podoby.

¹⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 25. ISBN 8021007915.

¹⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 29-42. ISBN 8021007915.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

Tato kapitola obsahuje objasnění základních pojmů týkajících se problematiky dokazování. Zmíněné pojmy budou průběžně používány v celé práci. Především se jedná o pojmy: důkazní prostředek, důkaz, pramen důkazu, důkazní břemeno, subjekty trestního řízení. Za **důkazní prostředky** jsou považovány veškeré prostředky, které orgány činné v trestním řízení používají k odhalování a poznávání skutečností, jež jsou předmětem důkazu. Důkazní prostředek je tedy nástroj sloužící k opatření všech možných poznatků o předmětu dokazování. Jako **důkaz** může podle § 89 odst. 2 TrŘ sloužit de facto vše, co by mohlo pomoci zjistit pravý stav věci. Většinou se důkazem rozumí přímý poznatek nebo výsledek činnosti příslušných orgánů v trestním řízení při dokazování. Řadí se sem například obsah výpovědi vyslychané obviněné osoby nebo svědků, dále výsledky znaleckého zkoumání, obsahy listin, věci, které mohou být důležité pro ohledání, poznatky získané ohledáním místa činu apod. Jedná se pouze o demonstrativní výčet. Podle § 89 odst. 3 TrŘ je důležité, aby byl důkaz získán zákonným způsobem. Zkoumání zákonnosti důkazů je nezbytnou součástí jejich hodnocení. V praxi jde o to, že se zjišťuje, zda orgány, které dokazování provádějí, postupovaly při jejich získávání procesním způsobem čili v souladu s právními předpisy. Pokud se zjistí, že některé důkazy byly získány nezákonně, nelze je v trestním řízení použít. Zde je nutné zmínit, že trestní řád nerozlišuje mezi pojmy důkazní prostředek a důkaz, dalo by se říci, že důkazní prostředek je v podstatě nástroj sloužící k získání důkazu.¹⁶ Za **Pramen důkazu** se považují nositelé informací, ze kterých se poznatek čerpá a který je zpravidla předmětem dokazování. Jedná se o osoby (znalec, svědek, obviněný) nebo také o věci (listiny).¹⁷ **Důkazní břemeno** představuje povinnost jedné z procesních stran dokázat u soudu určitou skutečnost. V praxi se rozlišuje důkazní břemeno v občanském soudním řízení a v trestním řízení. Důkazní břemeno v občanském soudním řízení je spjaté se řízením označovaným jako řízení sporné. Jde o to, že hlavní iniciativu při shromažďování

¹⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010. Praha: Leges, c2009, s. 628. ISBN 978-80-87212-22-6.

¹⁷ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 377. ISBN 9788071795728.

a navrhování důkazů mají účastníci řízení.¹⁸ Ti jsou povinni nejen tvrdit skutečnosti, ale také jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Pokud účastníci nesplní své povinnosti a jejich tvrzení nebude dokázáno, vyzní pro ně rozhodnutí soudu nepříznivě. V trestním řízení nese naopak důkazní břemeno státní zástupce, jenž vystupuje ve jménu státu. Jeho povinností je dokázat, že právě obviněná osoba spáchala trestný čin, ze kterého je obviněna. Pokud státní zástupce důkazní břemeno neunes, zhodí se této povinnosti z vlastní iniciativy soud. V tomto případě ale nelze hovořit o důkazním břemenu, tak jak ho zná občanské soudní řízení. **Subjekty trestního řízení** jsou takoví činitelé, kteří mají vliv na průběh řízení a kteří mají ze zákona některá procesní práva nebo povinnosti. Jedná se o orgány činné v trestním řízení, těmi jsou soud, státní zástupce a policejní orgán. Tyto orgány odpovídají za řádný a zákonný průběh procesu dokazování, ve kterém mají mimo jiné rozhodující úlohu. Dále se jedná o osoby, proti nimž se vede trestní řízení, tyto osoby se nazývají různými termíny podle toho, v jakém stadiu trestního řízení se daná osoba nachází. V praxi tedy jde o podezřelého, obviněného, obžalovaného a odsouzeného.¹⁹ Dalším subjektem je poškozená osoba, které bylo ublíženo na zdraví nebo jí byla způsobena majetková, morální či jiná škoda v důsledku spáchání trestného činu. Jinými subjekty jsou nadále zúčastněná osoba, které byla zabrána věc nebo jiná majetková hodnota a osoba obhájce jakožto zástupce osoby, proti níž se vede trestní řízení. Obhájcem může být v trestním řízení pouze advokát a jeho úkolem je mimo jiné poskytovat obviněnému právní pomoc. Dále následuje orgán pro sociálně-právní ochranu dětí a probační úředník v řízení proti mladistvým. V neposlední řadě jsou to osoby se samostatnými obhajovacími právy, kterými jsou například příbuzní obžalovaného.²⁰

¹⁸ Účastníci řízení mají jak povinnost tvrzení, tak povinnost důkazní.

¹⁹ Tyto osoby se nazývají různými termíny podle toho, v jakém stadiu trestního řízení se daná osoba nachází. Jedná se o podezřelého, obviněného, obžalovaného a odsouzeného. Zdroj: CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 50. ISBN 978-80-7435-093-1.

²⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 47-67. ISBN 978-80-7435-093-1.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA – TRESTNÍ ŘÁD, OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD

Pro tuto práci byla vybrána právě tato dvě řízení – trestní řízení a občanské soudní řízení.²¹ Kromě těchto dvou řízení v České republice nadále existuje soudní řízení správní a řízení před Ústavním soudem. Z tabulky 1 je možné porovnat počet pravomocných rozhodnutí soudů obou řízení za poslední roky. Je zřejmé, že v oblasti trestních věcí se za poslední léta počet pravomocných rozhodnutí zásadně nemění, kdežto počet občanskoprávních rozhodnutí stále narůstá. Z příslušných údajů zároveň vyplývá, že nepatrně klesající tendenci mají pravomocná rozhodnutí soudu v oblasti řízení o nezletilých dětech. Za pozitivní lze považovat skutečnost, že se u obou řízení zkrátila průměrná délka, myšleno doba od podání návrhu do dne nabytí právní moci rozhodnutí. Smyslem kapitoly je „nastínit“ základní rozdíly mezi dokazováním v trestním řízení, především podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, a dokazováním v občanském soudním řízení, primárně na základě zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu²², dále jen „OSŘ“. Tato kapitola souhrnně popisuje základní zásady řízení, které nejsou u obou řízení zcela totožné. Posléze jsou zde zmíněny jednotlivé fáze procesu dokazování, včetně demonstrativního uvedení důkazních prostředků, které jsou nedílnou součástí samotného procesu dokazování.

Tabulka 1: Rozhodnutí soudu a průměrné délky soudního řízení

Ukazatel	2005	2008	2009	2010	2011
Pravomocná rozhodnutí soudu	Okresní soudy				
Počet věcí					
trestní věci	83 445	90 286	94 534	83 525	84 172
občanskoprávní věci	229 136	273 219	390 655	543 729	663 391
řízení o nezletilých dětech	97 177	96 863	98 935	97 627	94 513
Počet práv					
občanskoprávní věci	264 328	311 858	425 137	589 221	716 500
řízení o nezletilých dětech	127 727	126 397	128 701	126 028	122 810
Průměrná délka řízení do právní moci (ve dnech)					
trestní věci	254	219	213	207	192
občanskoprávní věci	453	426	309	282	284
řízení o nezletilých dětech	212	174	173	173	171

Zdroj: Český statistický úřad: Statistická ročenka České republiky 2012. [online]. [cit. 2014-02-26].

Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-2700.

²¹ Neboli civilní proces.

²² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

Trestní řízení je zákonem upravený postup, který provádí orgány činné v trestním řízení. Cílem tohoto řízení je na základě náležitě opatřených a provedených důkazů bez jakýchkoli důvodných pochybností zjistit, zda došlo ke spáchání trestného činu. Pokud se dojde k závěru, že byl trestný čin skutečně spáchán, probíhají další kroky vedoucí ke zjištění pachatele, kterému bude následně uložen spravedlivý trest, popřípadě se rozhodne o vhodném ochranném opatření. Kromě příslušných orgánů se trestního řízení účastní také další osoby, jež mají různá práva a povinnosti v závislosti na svém postavení v řízení. Smyslem tohoto trestního řízení je mimo jiné upevňování zákonnosti a dále předcházení a pokud možno minimalizování trestné činnosti.²³ Naproti tomu je občanské soudní řízení takový postup, který za pomoci soudu, účastníků řízení, popřípadě dalších zúčastněných osob, zajišťuje spravedlivou ochranu práv a zároveň chrání zájmy jednotlivých účastníků. Mimo jiné se snaží občanskou společnost vychovávat, ve smyslu toho, aby byly zachovávány zákony a lidé čestně plnili své povinnosti a respektovali práva jiných osob. Jestliže má někdo pocit, že bylo porušeno, či ohroženo některé z jeho práv, může se u soudu domáhat ochrany tohoto práva.²⁴ V tomto řízení „soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně“.²⁵ Dále se soudy podle § 2 OSŘ snaží chránit zájmy fyzických i právnických osob a dbají na to, aby nedocházelo ke zneužívání těch práv, které jsou chráněny zákonem.

Obě řízení mají své zásady, přičemž některé z nich jsou pro obě řízení společné. Jde především o základní zásady organizace soudnictví, jenž jsou dány ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky²⁶, dále jen „Ústava“, a dále zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. V praxi jde především o to, aby rozhodovali pouze nezávislí a nestranní soudci, přičemž se nikdo nesmí snažit jejich nestrannost jakkoliv ohrožovat či ovlivňovat.²⁷ Zároveň platí, že

²³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 8. ISBN 978-80-7435-093-1.

²⁴ § 1 - § 3 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

²⁵ § 2 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

²⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

²⁷ Článek 82(1) Ústavy. Zdroj: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

před soudem jsou si všichni lidé rovni a domáhat se soudní ochrany může každý a to za podmínek, které stanoví zákon. Zákon nadále stanovuje, že v konkrétní věci musí být rozhodnuto bez zbytečných průtahů.²⁸ Obě řízení jsou důležitá a jejich nezbytnou součástí je právě dokazování. Za pomoci dokazování je rekonstruovaná skutečnost, která se již odehrála. Cílem je zjistit takovou pravdu, jež je shodná se skutečností, poněvadž pouze zjištěná pravda může být podkladem pro spravedlivé a přesvědčivé následné rozhodnutí.²⁹ Hlavním smyslem výše zmíněných řízení je především snaha minimalizovat trestnou činnost a docílit vyšší míry respektování práv jednotlivců ve společnosti. Jinými slovy, aby člověk sám za sebe respektoval zákony a pravidla a aby nezasahoval do práv jiných osob. Tím by se logicky snížilo množství potřebných řízení před soudy.

3.1 Dokazování v trestním řízení

Pro tuto část práce bude z dokazování v trestním řízení zmíněno pouze to, co poslouží pro porovnání s občanským soudním řízením. Důkazní prostředky využívané v trestním řízení jsou v tomto oddílu jen demonstrativně vyčteny, jelikož jim je věnována další část této práce. Podobně je to tomu i u procesu dokazování v následném textu. Cílem celého trestního řízení je stanovit postup příslušných orgánů takovým vhodným způsobem, jenž by vedl ke zjištění trestných činů a následnému spravedlivému potrestání jejich pachatelů. Hlavní podstatou je vynést verdikt o tom, zda je provedený skutek trestným činem či nikoli a nadále zjistit, kdo je pachatelem tohoto trestného činu.³⁰ Orgány činné v trestním řízení se s událostí seznamují až poté, co proběhla, z čehož vyplývá, že samy nemohly být pozorovateli. Pomocí dokazování jsou zjišťovány skutkové podklady, na základě kterých se rozhoduje.³¹

²⁸ §4-§5 zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 4. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>.

²⁹ BRUNA, Eduard. *Otázky právního procesu*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 180. Teoretik. ISBN 9788087212400.

³⁰ § 1 TrŘ Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). 1961. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

³¹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 294-295. ISBN 807201594x.

Při dokazování je nutné dodržovat určité zásady, stejně tak tomu je i během celého řízení. Tyto zásady jsou uvedené v § 2 TrŘ. **Zásada presumpce neviny** spočívá v tom, že osoba, proti které se vede trestní řízení, je považována za nevinou do doby, než soud vydá pravomocný rozsudek potvrzující její vinu. Důkazní břemeno, v českém právním řádu, v trestním řízení, neleží na obviněném, naopak jemu musí být dokázána vina. **Zásada materiální pravdy** je se zásadou presumpce neviny úzce spjata, jelikož během trestního řízení je podstatné nalézt pravdu o spáchaném skutku, o kterém se řízení vede a je nutné zjistit, zda jej spáchala osoba, která je z trestného činu obviněna. V trestním řízení se rozhodnutí musí opírat o fakta, přesně a úplně zjištěná a nezpochybnitelně pravdivá. Vina během tohoto řízení musí být jednoznačně dokázána. Z tohoto důvodu se v trestním řízení dále využívá **zásada vyhledávací**, jež udává orgánům činných v trestním řízení povinnost zjišťovat důležité skutečnosti, které mohou být ve prospěch či neprospěch obviněného. Orgány činné v trestním řízení sice z úřední povinnosti musí zjišťovat skutečnosti, avšak k hodnocení důkazu se využívá **zásada volného hodnocení důkazu**. Podle této zásady hodnotí důkazy příslušné orgány dle svého vlastního vnitřního přesvědčení, které je založené na důkladném zvážení všech okolností případu. Z čehož vyplývá, že zde není zákonná úprava, která by určovala míru jednotlivých důkazních prostředků. Do dalších zásad patří také **zásada oficiality**, kde z úřední povinnosti činí orgány činné v trestním řízení nezbytné procesní úkony, čímž se dodržuje zákon, jelikož orgány činné v trestním řízení se aktivně účastní trestního řízení. Mezi další zásady patří **zásada veřejnosti**, která umožňuje přítomnost při soudním projednávání nejen subjektům trestního řízení, ale i široké veřejnosti. Rozhodnutí soudu je provedeno ústně a to na základě ústního přednesu stran a ústně provedených důkazů, což vyplývá ze **zásady ústnosti**. Dále soud rozhoduje dle důkazů, které byly před ním provedeny. **Zásada bezprostřednosti** ukládá povinnost soudu osobně se seznámit s důkazy, na jejichž základě má dojít k rozhodnutí.³²

Samotné dokazování včetně důkazních prostředků je rozebráno v hlavě páté, konkrétně v § 89 - § 118 TrŘ. Dokazování v trestním řízení je postup upravený zákonem, který slouží ke zjišťování skutečností, jež jsou nezbytné při rozhodování soudu v konkrétním případě. V trestním řízení je nutno dokázat především skutek, který je považován za trestný čin, z jakých pohnutek došlo ke spáchání trestního činu a zda

³² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 24-31. ISBN 978-80-7435-093-1.

skutečně obviněný spáchal onen skutek. Dále je třeba dokázat okolnosti, které mohly mít vliv na závažnost činu, či proč k trestnému činu vůbec došlo, jinými slovy, jaký byl motiv.³³ Dokazuje se během celého trestního řízení, čili ve všech jeho stádiích s tím, že každé stádium má jisté zvláštnosti. Samotný proces dokazování lze rozdělit **na vyhledání důkazů, provádění důkazů, prověrku a hodnocení důkazů**. Vyhledání důkazů představuje činnost směřující k nalezení důležitých skutečností pro trestní řízení. Provádění důkazů neboli další procesní úkony, jejichž prostřednictvím příslušné orgány opatřují znalost důkazů, v praxi znamená, že orgány například od svědků či znalců zjišťují takové informace, které jsou pro ně důležité. Prověřování získaných důkazů se přikládá zvláštní důraz, jelikož spolu s ním probíhá také porovnání jednotlivých důkazů a objasnění spojitostí mezi nimi. Dále nastupuje fáze hodnocení důkazů, při které se uplatňuje zásada volného hodnocení důkazů, kde záleží na orgánech činných v trestním řízení, jakou hodnotu k jednotlivým důkazům přiřadí.³⁴

Důkazní prostředky jsou nezbytnou součástí procesu dokazování, jejich pomocí se získávají poznatky, které jsou vodítkem k řádnému objasnění věci. Důkazní prostředky jsou demonstrativně vyjmenovány v § 89 odst. 2 TrŘ, jedná se o výpověď obviněného a svědků, dále znalecké posudky, věci a listiny, ohledání. Dále mezi důkazní prostředky patří i zvláštní způsoby dokazování, do kterých patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.³⁵

3.2 Dokazování v občanském soudním řízení

Civilní proces lze definovat jako „*soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování soukromoprávním a některým jiným právním vztahům*.“³⁶ Civilní řízení se dále dělí na jednotlivé druhy, kterými jsou především **řízení nalézací, vykonávací, insolvenční dále řízení zajišťovací a v poslední řadě také řízení rozhodčí**. Řízení

³³ §89 TrŘ Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). 1961. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

³⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 377-380. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

³⁵ Viz kapitola Důkazní prostředky.

³⁶ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 33. ISBN 9788072017263.

nalézací je takový postup, ve kterém soud zjišťuje, co je právem, popřípadě právo vytváří a na základě toho vynáší rozsudek. Zde je nutné říci, že náš právní řád nepovažuje rozhodnutí soudu za pramen práva, proto zde nejde o nalézání práva nýbrž o právní posouzení individuálních případů. V tomto řízení soud vydává taková rozhodnutí, která se zpravidla vykonávají prostřednictvím řízení vykonávacího. Nalézací řízení se dále dělí na sporné a nesporné řízení, přičemž mezi nimi existuje celá řada rozdílů. Nejčastěji se uvádí, že hlavní rozdíl spočívá v tom, že sporné řízení vydává deklaratorní rozhodnutí, zatímco nesporné konstitutivní rozhodnutí. Většina se ale přiklání k tomu, že podstatnějším rozdílem je, že sporné řízení má reparační funkci, která směřuje k cíli, aby byla odstraněna újma tomu, komu byla protiprávním jednáním způsobena. Nesporné řízení má funkci preventivní, která směřuje k předcházení možným sporům.³⁷ Vykonávací řízení kontroluje uskutečnění toho, co bylo právem shledáno v případě, že nedošlo k dobrovolnému uskutečnění práva. Pokud dotyčná osoba neuskutečnila výkon práva, dochází prostřednictvím tohoto řízení k jejímu donucení, aby výkon práva uskutečnila a to i za předpokladu, že tak bude učiněno proti její vůli. Insolvenční řízení rozhoduje o úpadku a jeho dalším řešení. Zvláštností tohoto řízení je, že v sobě obsahuje prvky řízení nalézacího i řízení vykonávacího. Cílem insolvenčního řízení je dosáhnout majetkového vypořádání mezi více subjekty. V řízení zajišťovacím jde o to, že dojde k předběžnému zajištění práva či výkonu práva v takových situacích, kdy je toto právo ohroženo. Rozhodčí řízení je mimosoudní způsob řešení sporů, v praxi se nejčastěji používá při řešení majetkových sporů. Tím, že se jedná o mimosoudní způsob, hraje zde hlavní roli rozhodce popřípadě rozhodci, nikoli soud. Strany se již při uzavírání smlouvy dohodnou, že případné spory mezi nimi budou řešeny v rozhodčím řízení.³⁸

Občanské soudní řízení, stejně tak jako ostatní formy řízení před soudy, má své zásady (principy), které se uplatňují. První zásadou je **zásada materiální pravdy**, která se vyznačuje vysokou hodnotou spravedlnosti a také pravdivosti, neboť právě soudní

³⁷ Základní rozdíl mezi sporným a nesporným řízením spočívá v tom, jaký zájem mají strany na výsledku procesu. Procesní strany mají ve sporném řízení protikladný zájem ohledně výsledku procesu, kdežto v nesporném řízení mají stejný zájem na výsledku procesu, tudíž z nesporného řízení nevyplývá postavení odpůrců účastníků. Zdroj: STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 5. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 438. ISBN 9788021050624.

³⁸ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 38-42. ISBN 9788072017263.

orgány chrání subjektivní právo, či chráněný zájem. Tato zásada znamená, že je proces veden a přizpůsobován tak, aby byl zjištěn skutečný skutkový stav, jelikož na základě tohoto zjištění soud rozhoduje dle § 153 odst. 1 OSŘ. Dále je zde **zásada volného hodnocení důkazů**, ta spočívá v tom, že soudci není ukládáno, jakou důkazní sílu má jednotlivým důkazním prostředkům přiznat, v podstatě záleží jen na něm, jak rozhodne dle svého přesvědčení. Ve chvíli, kdy se mezi procesními stranami vyskytne protikladný zájem, uplatňuje se **zásada kontradiktornosti**, což znamená, že soud se snaží usměrňovat ono soupeření procesních stran tak, aby byla poskytnuta ochrana skutečnému subjektivnímu právu. Dále **zásada dispoziční**, jež je typická pro sporné řízení, jelikož dává možnost procesním stranám, aby jím disponovaly. Ve výjimečných případech, které stanoví zákon je řízení zahájeno usnesením soudu, přičemž jde o zahájení bez návrhu, avšak ve většině případů se občanské soudní řízení považuje za zahájené podáním žaloby, což sám žalobce určuje, jestli k řízení před soudem vůbec dojde. Díky této zásadě mohou procesní strany využívat prostředků na soudní ochranu, žalobci mohou změnit návrh v průběhu řízení, či dokonce svůj návrh vzít zpět. Toto se týká i žalovaného, který může během řízení uznat nárok, či pouze základ nároku, kterého se domáhá žalobce ve své žalobě. O tomto uznání musí rozhodnout soud rozsudkem. Opakem této zásady je **zásada oficiality**, která je typická v nesporných řízeních, jedná se například o dědické řízení apod. Toto řízení může být zahájeno bez návrhu a možnosti disponovat řízením jsou soudem eliminována. Další zásadou je **zásada projednací**, kde je úkolem stran, aby se samy postaraly o ty skutkové podklady, které jsou důležité pro soudní rozhodnutí a to včetně důkazních prostředků. Na základě těchto předložených skutečností od procesních stran soud rozhoduje. Tato zásada se uplatňuje u sporných řízení. Na druhé straně u nesporných řízení se uplatňuje **zásada vyšetřovací (vyhledávací, inkviziční)**, kde soud má povinnost objasnit skutkový stav a pozornost věnovat těm skutečnostem a důkazním prostředkům, které jsou třeba k rozhodnutí. Zde odpovědnost za své rozhodnutí nese sám soud. **Zásada rovnosti stran** spočívá v tom, že „*všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.*“³⁹ Což je myšleno včetně pohlaví, náboženství, národnosti, rasy a v neposlední řadě sociálního původu. Procesní úkony, pomocí kterých se zjišťuje skutkový stav, nebývají vázány na předem ustanovené úseky civilního řízení, což vyplývá ze **zásady arbitrážního**

³⁹ Článek 96 (1) Ústavy. Zdroj: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

pořádku. Tato zásada je však v rozporu se **zásadou koncentrační** se zájmem na urychlení řízení a minimalizaci průtahů řízení. Dnes má zásada koncentrační „přednost“, jelikož rychlost řízení je hlavní prioritou, a to bohužel někdy na úkor subjektů soukromoprávních vztahů a jejich ochrany práv. **Zásada veřejnosti a zásada ústnosti** dává možnost občanům, aby se sami zúčastnili průběhu řízení a přesvědčili se o jeho správnosti. Nutno podotknout, že tato zásada vyvolává důvěru veřejnosti vůči soudům. V místnosti, kde probíhá jednání, může být přítomen neurčitý počet osob. Se zásadou veřejnosti jde ruku v ruce princip ústnosti. Na druhém konci je zásada písemnosti, která se doplňuje se zásadou ústnosti, poněvadž například u exekučního návrhu je třeba písemné formy. Poslední zásadou je **zásada přímosti**, kdy soud má povinnost bezprostředně získat takové informace o projednávané věci, které by byly co nejpřesnější.⁴⁰

Dokazování je upraveno v § 120 - § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. V nalézacím řízení je za hlavní činnost soudu považováno dokazování. Soud pomocí obecných forem zkoumá předměty a jevy a prostřednictvím svých postupů se věnuje zákonitostem a vztahům mezi nimi. Dokazování očekává určitá tvrzení, která mají být právě dokázána, dále důkazní prostředky, pomocí kterých se dokazují výroky a provádí se důkazy, a logický postup. Skutečnosti, či spíše tvrzení o nich, jsou předmětem dokazování. Tyto skutečnosti jsou významné pro soudní rozhodnutí, avšak i ty, o nichž jsou pochybnosti ze strany soudu. Pro sporné nalézací řízení je typická zásada projednací, kde povinnost uvést důkazy a stát si za svými skutečnostmi připadá účastníkům řízení, jelikož právě účastníci zde mají důkazní břemeno. Toto důkazní břemeno se týká jak žalobce, tak i žalovaného, poněvadž žalobce tvrdí skutečnosti, pomocí kterých uplatňuje nárok a sám k nim navrhuje důkazy, naproti tomu žalovaný se snaží navrhnout opačné skutečnosti, které jsou směřovány proti návrhu žalobce. V nesporném řízení, kde je používána zásada vyšetřovací, důkazní povinnost také náleží účastníkům řízení, avšak s tím rozdílem, že v tomto případě účastníci sami nenesou odpovědnost za zjištěné skutečnosti, jelikož tato odpovědnost náleží soudu. Soud zde musí provádět důkazy a to ještě předtím, než to samotné strany navrhnou, aby bylo dosaženo zjištění skutkového stavu věci. Dle § 121 OSŘ se nedokazují takové

⁴⁰ STAVINOHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 22-27. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 438. ISBN 9788021050624.

skutečnosti, jež jsou obecně známé, popřípadě, které jsou soudu známy z jeho činnosti, stejně tak se nemusí dokazovat právní předpisy, které jsou uvedené ve Sbírce zákonů České republiky. Do dokazování patří **navrhování důkazů, opatřování důkazů, provádění důkazů** a následně **hodnocení důkazů**. Je ovšem nutno podotknout, že co se týče navrhování důkazů, tak i u nesporných řízení sami účastníci mohou navrhnout nové skutečnosti a důkazy o nich, ovšem odpovědnost nashromážděného skutkového materiálu zde náleží soudu, jak je zmíněno výše. Soudu náleží opatřovat důkazy prostřednictvím důkazních prostředků, avšak zde musí spolupůsobit procesní strany.⁴¹ K samotnému dokazování dochází při jednání podle § 122 OSŘ, zákon však nevylučuje, že se tak může stát i v jiné fázi řízení. Soud, jenž provádí dokazování, rozhoduje také o tom, který z navržených důkazů se provede a jaké bude stanovené pořadí prováděných důkazů. Soud dbá na hladký průběh dokazování. Účastníkům je dáno právo vyslovit se k návrhu provedení důkazu ostatních účastníků. Právě svým vyjádřením se k návrhu je možné ovlivnit soud, zda konkrétní důkaz provede či nikoli. Při dokazování se bere ohled na povinnosti zachování mlčenlivosti o takových informacích, které jsou chráněny zvláštním zákonem, na což je poukázáno v § 124 OSŘ.⁴² Hodnocením důkazů se zabývá soud, který dle své úvahy hodnotí každý důkaz zvlášť a zároveň i důkazy ve vzájemných souvislostech. Zde záleží na soudu, jakou důkazní sílu budou mít vlastní důkazy, toto vyplývá ze zásady jejich volného hodnocení.⁴³

S dokazováním jsou neodmyslitelně spojeny důkazní prostředky, za ty lze v podstatě považovat vše, čím lze zjistit skutkový stav. Důkazní prostředky jsou demonstrativně vyčteny v § 125 OSŘ a jsou jimi výsledky svědků, znalecké posudky, zprávy a vyjádření orgánů, právnických osob či fyzických osob, dále notářské nebo exekutorské zápisy, případně jiné listiny, ohledání a v poslední řadě výsledky účastníků. Jakmile je důkazní prostředek nezákonný, což znamená, že jeho opatření

⁴¹ STAVINOHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 74-75. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 438. ISBN 9788021050624.

⁴² *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 439-442. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.

⁴³ § 132 OSŘ. Zdroj: Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

je v rozporu s obecně závaznými předpisy, nelze takový důkaz připustit.⁴⁴ Výslech svědka je jedním z nejčastěji využívaných důkazních prostředků a je upraven v § 126 OSŘ. Osoba svědka se nedá zastoupit jinou osobou, jelikož svědek podává výpověď o tom, co vnímal svými smysly. V případě, že se svědek nedostaví, má soud možnost uložit mu pořádkovou pokutu anebo dát ho předvést. Svědek je povinen nezamlčovat důležitá fakta a vypovídat pouze pravdu,⁴⁵ jelikož i v civilním řízení je uplatňován trestný čin křivé výpovědi dle § 346 zákona č. 40/ 2009 Sb., trestní zákoník⁴⁶, dále jen „TrZ“. Je však možné, aby svědek využil odepření výpovědi v případech, kdy by tím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, či blízkým osobám. Svědeckou výpověď je nutné zapsat do protokolu. Mohou nastat situace, kdy je rozhodnutí závislé na posouzení skutečnosti prostřednictvím odborných znalostí. Zde si soud může vyžádat odborné vyjádření. Pokud je posuzovaná otázka natolik složitá, že nestačí pouze odborné vyjádření, ustanoví soud znalce. Na rozdíl od svědka je osoba znalce zastupitelná.⁴⁷ Jestliže některé skutečnosti mají význam pro řízení, může soud žádat zprávy jak od správních orgánů, tak i od právnických osob dle § 128 OSŘ. Občanský soudní řád dále pojednává pouze o listinách veřejných, které jsou zmíněny v § 134 OSŘ. Jedná se o takové listiny, které vydaly české soudy, či jiné státní orgány. Dále to jsou listiny, které byly prohlášeny za veřejné dle zvláštních předpisů. Listiny, které nelze považovat za veřejné, se nazývají listiny soukromé. Soud s ohledem na okolnosti případu, obsah každé listiny hodnotí. Co se týče ohledání, to se provádí tehdy, pokud se jedná o ohledání předmětu, jenž se dá dopravit k soudu dle § 130 OSŘ. Pokud je nutno provést ohledání mimo soud, je nutné účastníky přizvat, v praxi jde především o pozemky, byty apod. Dalším důkazním prostředkem může být výslech účastníků dle § 131 OSŘ, to je nutno odlišit od skutkových tvrzení účastníků, které nelze považovat za důkaz. Výslech je považován pouze za podpůrný důkaz. Rozdílem od výslechu svědka je skutečnost, že se na účastníka nevztahuje právní odpovědnost

⁴⁴ *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 444. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.

⁴⁵ Uvádět pravdu je dle příslušné právní úpravy nutné o takových okolnostech, která mají podstatný význam pro rozhodnutí. Zdroj: § 346 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

⁴⁷ § 127 OSŘ. Zdroj: Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

v případě poskytnutí nepravdivé výpovědi. Za důkazní prostředky podle § 125 OSŘ lze použít vše, co může sloužit ke zjištění skutkového stavu věci, například různé články.⁴⁸

⁴⁸ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 77-79. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 438. ISBN 9788021050624.

4 DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY

Důkazní prostředky slouží k opatření veškerých poznatků o předmětu dokazování, přičemž za přímý důkazní prostředek může sloužit vše, co by mohlo pomoci zjistit stav věci. Existují ale výjimky, ve kterých zákon zakazuje použití některých důkazních prostředků, zejména pokud by mělo dojít k ohrožení státem uznávaných zájmů.⁴⁹ K zákazu použití některých důkazů v praxi až tak často nedochází. Důkazní prostředek je činností orgánu činného v trestním řízení popřípadě oprávněné strany, která má také právo opatrovat důkazy. Nutno podotknout, že na základě důkazních prostředků vznikají argumenty, které jsou vlastně poznatkem získaným právě důkazním prostředkem.

Jednotlivé důkazy je možné rozdělit podle tří různých hledisek. První hledisko rozděluje důkazy dle vztahu k předmětu obvinění a to na **usvědčující a ospravedlňující důkazy**. **Usvědčující důkazy** se používají k usvědčení obviněné osoby, a proto slouží v jeho neprospěch.⁵⁰ Naproti tomu **ospravedlňující důkazy** svědčí ve prospěch obviněné osoby.⁵¹ V některých případech může mít usvědčující důkaz povahu ospravedlňujícího důkazu a naopak. Ovšem v praxi může nastat i situace, kdy jeden důkaz má povahu jak usvědčujícího, tak i ospravedlňujícího důkazu.⁵² Další možností členění důkazu je dělení na **důkazy původní a odvozené**. **Původní důkazy** se získávají z bezprostředního pramene, nejčastěji z výpovědi svědků či originálů listin, kdy svědek vypovídá o tom, co přímo on sám viděl. Kdežto **odvozené důkazy** se získávají z pramene prostředčního a neobsahují tolik informací. Zároveň může velice snadno dojít ke zkreslení skutečností, jelikož svědek nevypovídá o tom, co sám pozoroval,

⁴⁹ Jedná se například o zákaz výslechu svědka, pokud by měl být vyslýchán o okolnostech, které se týkají utajovaných informací a které mají být zachovány v tajnosti. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁵⁰ Usvědčujícím důkazem může být například spatření obviněné osoby na místě činu. Není správné, aby na základě jednoho usvědčujícího důkazu bylo rozhodnuto o vině pachatele. Usvědčující důkaz by měl být dále doplněn dalšími byť nepřímými důkazy.

⁵¹ Za ospravedlňující důkaz je možné považovat například kamerový záznam, který určí, že obviněný nebyl v době spáchání na místě činu. V Úmluvě lze dokonce nalézt termín usvědčující svědek, čímž má obviněný právo na to, aby byli předvoláni i svědci, kteří vypovídají v jeho prospěch. Zdroj: čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁵² Může se jednat například o výpověď svědka, který při výslechu potvrdí, že obviněného na místě činu viděl, ale ne jako pachatele trestného činu, nýbrž jako spolupachatele. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 373. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

nýbrž o tom, co slyšel vyprávět od jiné osoby. Co se týče listin, nejedná se o originály, ale opisy, kde může snadno vzniknout chyba. Nutno podotknout, že na odvozené důkazy nelze pohlížet jako na méněcenné, jelikož pokud nejsou k dispozici důkazy původní, musí se rozhodnout na základě odvozených. Samozřejmě je vždy lepší zjistit také původní pramen a jeho kvalitu. Posledním hlediskem dělení důkazů **je na přímé a nepřímé důkazy**. Podstata přímého důkazu spočívá v tom, že přímo potvrzuje či vyvrací dokazovanou skutečnost.⁵³ Naopak důkaz nepřímý dokazuje jinou realitu, ze které se dá usuzovat, zda se skutečnost, o jejíž důkaz jde, stala nebo nestala. Z nepřímých důkazů lze uvést výpověď svědka, kdy sice byl přítomen na místě činu, ale nepozoroval průběh trestního činu od začátku.⁵⁴

Prostřednictvím důkazních prostředků je možné zjistit, zda osoba trestný čin spáchala či nikoli. Používají se k tomu prostředky uvedené v § 89 TrŘ, jedná se o výpověď obviněného, výslech svědků a znalců, věcné a listinné důkazy a ohledání. Vedle toho se používají ještě zvláštní způsoby dokazování, kam patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.

4.1 výpověď obviněného

Ve chvíli, kdy je proti osobě zahájeno trestní stíhání, stává se z podezřelého obviněný.⁵⁵ V tomto okamžiku je možné využít prostředků vymezených zákonem k dokázání viny či nevinu této osoby. Výpověď obviněného bývá prvním krokem v dokazování, přičemž obviněný bývá nejprve předvolán k výslechu, aby vyjádřil svůj postoj k obvinění. Je nutné podotknout, že se nejedná pouze o výslech, avšak jde zde i o prostor hájit sám sebe.⁵⁶ Výpověď se provádí zásadně ústní formou a nepřipadá

⁵³ Svědek přesně viděl, jak ke spáchání trestného činu došlo, viděl přímo pachatele vykonat tento čin.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 374-375. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

⁵⁵ § 32 TrŘ Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁵⁶ § 33 odst. 1 TrŘ Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

v úvahu, aby si obviněná osoba s sebou k výsledku přinesla předem připravený text se svou výpovědí.⁵⁷

V případě, že obviněný skutečně spáchal trestný čin, je jediným, kdo může poskytnout pravdivé informace. V praxi k tomu ale často nedochází, jelikož obviněný nemusí vypovídat podle pravdy.⁵⁸ Samozřejmě může nastat situace, kdy se obviněný ke spáchanému trestnému činu sám dozná, což dle § 2 odst. 5 TrŘ neznamená ukončení případu, jelikož všechny okolnosti případu jsou orgány činné v trestním řízení dále povinny přezkoumat.

Předvolání je procesní úkon, díky kterému je možné zajistit osobní účast dotyčné osoby u výsledku, nastoluje tedy její povinnost osoby dostavit se k výsledku. Z předvolání musí být patrné, k jaké se vztahuje věci, na jakém místě a v který den a hodinu bude výslech probíhat. Předvolání bývá nejčastěji prováděno písemně, ovšem může být provedeno i jinou formou, například osobně nebo telefonicky.⁵⁹ Důležité je, aby předvolání obsahovalo informaci, která se vztahuje k tomu, jaké důsledky nastanou, jestliže se obviněný k výsledku nedostaví bez řádné omluvy. Za předpokladu, že se obviněný bez předchozí omluvy k výsledku skutečně nedostavil, může být buďto předveden nebo mu může být udělena pořádková pokuta a to až do výše 50 000 Kč.⁶⁰ Předvedení osoby je zásah do její osobní svobody dle zákona č. 2/ 1993 Sb., Listiny základních práv a svobod⁶¹, dále jen „Listina“, proto jsou stanoveny podmínky, které musí být všechny současně splněny, aby mohlo k předvedení osoby dojít.⁶² Pokud se předvedení týká nezletilé osoby, může být předvedena příslušným policejním orgánem, jen pokud není možné ji předvést jiným způsobem. Jestliže se předvedení týká

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010. Praha: Leges, c2009, s. 635. ISBN 9788087212226.

⁵⁸ Na obviněného se nevztahují následky trestného činu dle § 346 TrZ, zatímco na svědka a znalce ano.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1397. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁰ Ne vždy je k převedení zapotřebí předvolání, jedná se především o situace, které si daná okolnost žádá, např. hrozí-li útěk mimo republiku. Zdroj: § 93 zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁶¹ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

⁶² Podmínkami jsou řádné předvolání k výsledku, nedostavení se k výsledku bez řádné omluvy a nakonec v předvolání byla možnost předvedení či pořádkové pokuty jasně zmíněna. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1396 - 1397. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

příslušníka ozbrojených sil či bezpečnostního sboru v činné službě, musí se předtím zažádat o tento úkon u jeho velitele nebo náčelníka. Dále se musí informovat příslušná věznice nebo ústav v případě, pokud je nutné předvést osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, ve vazbě či v ústavní zdravotnické péči. Veškeré úkony o předvedení musejí být orgánem činným v trestním řízení zaznamenány do protokolu.⁶³

Výslech obviněného je procesní úkon, jehož výsledkem je výpověď. Výslech je prováděn tak, aby byly z výpovědi získány pokud možno co nejpřesnější informace o zjišťované skutečnosti.⁶⁴ Trestní řád se věnuje výslechu obviněného v § 91 až § 95. Pokud se má výslech týkat mladistvých osob, neboli osob starších 15 let a mladších 18 let je nezbytné, aby byl výslech prováděn na základě zvláštního zákona.⁶⁵ To samé platí i u mladistvých svědků. Je nutné, aby se k těmto osobám přistupovalo šetrněji než v ostatních případech, aby v budoucnu u citlivějších jedinců nedošlo k nějakému psychickému problému, jako následku nepřiměřeného chování. K vyslýcháním osobám, ať už se jedná o mladistvé či nikoli, je zapotřebí zaujmout vhodné stanovisko, jelikož je nutné brát na zřetel, že daná osoba sice může, ale také nemusí být pachatelem trestného činu. Je nutno dodat, že pokud se u výslechu sejde více obviněných osob najednou, je každá z osob vyslýchána samostatně a to z toho důvodu, aby se nemohly navzájem ovlivňovat.

Než dojde k prvnímu výslechu, zjišťují se obvykle kromě totožnosti obviněného také jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry včetně toho, zda už má nějakou trestnou minulost. Zjištění totožnosti souvisí pouze se zjištěním osobních údajů, zatímco majetkové a výdělkové poměry slouží jako obraz pro představu, v jaké sociální situaci se obviněný nachází, což je důležité pro další opatření během trestního stíhání. Obviněný musí být na začátku výslechu seznámen se svými právy,⁶⁶ přičemž jedno z nejdůležitějších práv je **právo na obhájce** po celou dobu trestního stíhání, což vyplývá z § 2 odst. 13 TrŘ. Povinností orgánů činných v trestním řízení je seznámit

⁶³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1396 - 1403. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 164. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

⁶⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

⁶⁶ § 91 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>. VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 165. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

obviněného s tímto právem v každé stádiu trestního řízení.⁶⁷ Obviněný má právo se se svým obhájcem radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení, dále je-li ve vazbě anebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Obviněnému je umožněno mluvit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Tohoto názoru je i Ústavní soud, který shledává možnost obviněného mluvit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby i během zadržení dle § 75 TrŘ jako záruku spravedlivého procesu.⁶⁸

Trestní řád umožňuje v případech, kdy nejde o závažné zločiny podle § 14 odst. 3 TrZ, sjednat **dohodu o vině a trestu**. Tato dohoda se uzavírá v přípravném řízení za přítomnosti obhájce. Sjednává se se státním zástupcem a posléze ji musí schválit soud. Obsahem této dohody je slib obviněného, že se vzdává práva, aby jeho věc byla projednána před soudem. Jednoduše řečeno, viník se v podstatě přiznává ke spáchání trestného činu výměnou za to, že bude obžalován za méně závažný trestný čin nebo mu bude udělen mírnější trest. Z toho tedy vyplývá, že pokud obviněný navrhne či přistoupí na dohodu o vině a trestu další vyšetřování ani dokazování před soudem neprobíhá. Není nařízeno ani hlavní líčení a možnosti odvolání jsou omezené. Dohodu o vině a trestu není možné sjednat v řízení proti mladistvému a uprchlému. Je nutné konstatovat, že tento institut, který byl převzat z angloamerického právního systému, dohody o vině a trestu účinný od 1. září 2012, jenž byl zaveden do českého trestního práva novelizací trestního řádu, potlačuje některé zásady trestního řízení a to včetně podstatné zásady materiální pravdy. Avšak podmínkou této dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, kvůli němuž je stíhán, a doposud nejsou známy ze získaných důkazů či výsledků přípravného řízení důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení.⁶⁹ Obdobný institut je zaveden ve Slovenské republice, kde se s ním již v praxi setkal JUDr. Petr Poledník, který tento institut ve svém článku hodnotí kladně. Sám dle svých zkušeností poukazuje na fakt, že za této

⁶⁷ Poučení o právu na obhájce se zapisuje do protokolu, aby se nemohlo zpětně zpochybnit, zda poučení proběhlo či nikoli.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. I. ÚS 592/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-592-2000>.

⁶⁹ KOLOMIČENKO, Jakub. DOHODA O VINĚ A TRESTU. [online]. [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-85854.html>.

okolnosti možnosti následné dohody o vině a trestu, obviněný převážně rád spolupracuje a i rád nahradí poškozenému škodu aj.⁷⁰

Účelem výslechu je zjistit skutečnosti, které se nejvíce podobají pravdě a jsou nápomocny k vyřešení případu. Opakovaný výslech obviněného může být brán jako donucovací prostředek k přiznání. Nutno podotknout, že donucování k výpovědi či k doznání je zakázané. Obviněný nemá povinnost vypovídat, je to jeho právo, které je nutno respektovat a brát na vědomí. Zde je důležité zmínit, že pokud obviněný bude lživě vypovídat o důležitých okolnostech v dané věci, nejedná se o trestný čin křivé výpovědi. O trestný čin by se jednalo v případě, že by obviněný úmyslně označil jiné osoby, aby je vystavil trestnímu stíhání k očištění sebe samotného.⁷¹ U výslechu není možné stanovit nějaký všeobecný návod, podle kterého by se u všech případů postupovalo, jelikož každý případ je „originál“ a pokaždé jsou k dispozici jiná fakta a důkazy. Během provádění výslechu se musí dbát na zásady⁷² dále na to, aby byl obviněný seznámen se **svými právy**, které když chce obviněný využít, nemohou mu v tom orgány činné v trestním řízení nikterak bránit. Obviněnému musí být poskytnut **prostor pro podání vlastního postoje k obvinění**, může tak učinit sám, či prostřednictvím svého obhájce. U výslechu platí **právo vypovídat ve svém mateřském jazyce, či v jazyce, o kterém obviněný prohlásil, že jej ovládá**. Výslech vždy probíhá v českém jazyce, a pokud obviněný není schopen výslechu v češtině, přibere se tlumočník. Jelikož v případě obviněného jde o zvláštní případ důkazního prostředku, který je zároveň i vlastní obhajobou, tak osoba může sama **navrhnout důkazy**. Tyto důkazy jsou orgány činné v trestním řízení nuceny prozkoumat. Poté, co se obviněný sám vyjádří k obvinění, je možné přistoupit ke kladení otázek, s tímto úkonem musí obviněný souhlasit, jinak ho není možné provést, jelikož i zde platí, že nesmí dojít k žádnému donucování. V kladení otázek se zohledňuje psychická vyspělost

⁷⁰ JUDr. Petr POLEDNÍK. DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ – NOVINKA V ČESKÉM TRESTNÍM PRÁVU. In: *Bulletin-advokacie.cz*[online]. 17.10.2012 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dohodovaci-rizeni>.

⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010. Praha: Leges, c2009, s. 634. ISBN 9788087212226.

⁷² Včetně obecné zásady šetřit osobnost. Zdroj: § 2 (15) zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

obviněného, věk, zdravotní stav a jiné.⁷³ Mezi další práva obviněného patří dle § 93 odst. 1 TrŘ **nahlédnout do písemných poznámek**, jelikož při výslechu si nemusí na vše vzpomenout. Ovšem není dovoleno, aby poznámky nahradily samotný výslech. Toto nahlédnutí musí být zaznamenáno v protokolu, zde je nutné podotknout, že v žádném případě nemohou být tyto poznámky důkazním prostředkem. Obviněného je dle § 93 odst. 2 možné požádat k napsání určitého počtu slov k určení jeho totožnosti, k tomuto úkonu však nesmí být donucován.

Protokol o výpovědi se řídí obecnými zásadami protokolu podle § 55 - § 57 TrŘ, dále je doplněn o § 95 TrŘ, který je zaměřen konkrétně na výpověď obviněného. Protokol se musí držet požadavků potřebných k protokolaci, jelikož slouží jako podklad při dalším postupu orgánů činných v trestním řízení a také k samotnému hodnocení výpovědi obviněného. Obviněný musí být orgánem poučen o **možnosti doplnění protokolu, či provedení oprav výpovědi**. Toto právo slouží k tomu, aby se zajistil soulad protokolu a samotné výpovědi obviněného. Výpověď se zapisuje do protokolu v přesném znění, jak zazněla u výslechu a poté, pokud se nejedná o hlavní líčení, či veřejné zasedání, je dána obviněnému k podpisu.⁷⁴

4.2 Výpověď svědka

Pojem svědek není v trestním řádu blíže definován, jedná se o fyzickou osobu, která není totožná s osobou obviněného. Provést důkaz svědeckou výpovědí je možné v jakémkoliv stádiu trestního řízení, tedy i v přípravném řízení, v hlavním líčení a také při veřejném zasedání. Využití tohoto důkazního prostředku je blíže specifikováno trestním řádem pro každé jednotlivé stádium. Tento důkazní prostředek je v praxi velice častý a důležitý. V trestním řízení má nemalý význam při rozhodování, jelikož jsou zde fakta, která se prokazují právě jen svědeckou výpovědí.⁷⁵ Výpověď svědka se provádí výslechem, z čehož vyplývá, že tento akt je pouze proces, jehož výsledkem je výpověď svědka. Důležitý je fakt, že žádná jiná osoba nemůže svědka zastoupit, jelikož je to

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1414 - 1420. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1423 - 1431. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷⁵ Jako příklad lze uvést chování obviněného, jenž svědek mohl upozorovat.

právě ona, která viděla, slyšela či jinak vnímala trestný čin a může tak pomoci k bližšímu objasnění. **Svědék je v trestním právu vnímám ze dvou smyslů.** Jedná se buď o formální anebo materiální smysl. **Formálním smyslem** je myšleno to, že svědek už je předvolán orgány činnými v trestním řízení a má jistá práva a povinnosti, což ovšem ještě nemusí znamenat, že je svědkem i ve smyslu materiálním. **Materiální smysl** totiž znamená, že svědek zatím nemusí být předvolán k podání svědecké výpovědi, jelikož se například sám nepřihlásí a příslušné orgány o něm zatím ani nevědí. Je to ale osoba, která zná okolnosti, jež jsou důležité a mohou pomoci k jeho vyřešení. Pokud bude svědek předvolán k podání výpovědi, může se lehce ze svědka v materiálním smyslu, stát svědek ve formálním smyslu. Důležité je, že obviněný v žádném případě nemůže být brán jako svědek. To samé platí i u osoby znalce, jelikož znalec nemůže být svědkem, jakmile nastane situace, kdy využil svých odborných znalostí k posouzení skutečností, ale ne přímo ve spojitosti s trestním řízením. V tomto případě musí být k posouzení přibrán nový znalec. Z toho vyplývá, že postavení svědka je neslučitelné s jakoukoliv jinou funkcí a funkce svědka je vždy přednostní před ostatními v trestním řízení. Svědek má také určité povinnosti, kterými jsou **dostavení se k výsledku**, je-li předvolán a dále **říci vše**, co by jakkoliv mohlo pomoci a bylo by důležité pro trestní řízení. Svědek je v takové pozici, že nemá právo hodnotit skutečnosti, které sdělí. Zde je nutné brát v potaz, že výpověď může být vždy, byť jen mírně, ovlivněna osobností svědka samotného, jelikož jde o subjektivní výpověď, která si vyžaduje důraznou pozornost při jejím hodnocení. Kromě dostavení se k výsledku na základě předvolání má svědek i další povinnosti. Na základě § 118 TrŘ je svědek **povinen účastnit se vyšetření jeho duševního stavu**, který provede znalec. Je-li třeba, musí být svědek ochoten **podstoupit odběr krve či úkon podobného charakteru**, což ukládá § 114 odst. 2 TrŘ. V tomto paragrafu v odstavci 3 je uložena další povinnost svědka a to taková, že musí **strpět úkony ke zjištění totožnosti** osoby, pokud se zdržovala na daném místě činu. Není vyloučeno, že svědek nebude požádán o napsání slov, které by byly dostačující ke zjištění pravosti rukopisu, což je dáno také trestní řádem a konkrétně § 101. Další výčet povinností je vymezen v § 104a – 104e TrŘ, kde pokud je svědek požádán - **účastnit se** konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce anebo prověrky na místě.⁷⁶

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1434-

Svědka bývá zpravidla předvolán proto, aby obeznámil orgány činné v trestním řízení o svých poznatcích týkajících se konkrétního trestního činu. V případě, že se svědek nedostaví k podání výpovědi bez řádné omluvy, může být příslušnými orgány předveden dle § 98 TrŘ nebo mu bude udělena pořádková pokuta dle § 66 TrŘ. Mohou nastat situace, kdy je předvolán svědek, u něhož je třeba utajit osobní údaje a to za předpokladu zjištěných okolností, které nasvědčují tomu, „že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem“.⁷⁷ V těchto případech se postupuje zvláště opatrně.⁷⁸ Předtím, než se uskuteční samotný výslech, je nutné zjistit, jaký je vztah svědka k obviněnému.⁷⁹

Při podání výpovědi svědek nesmí úmyslně zamlčet podstatné okolnosti, jež mají význam pro rozhodnutí, pokud tak učiní, páchá tím dle § 346 TrZ trestný čin křivé výpovědi.⁸⁰ Svědek, jenž byl předvolán či předveden k podání výpovědi, má dle § 100 TrŘ a čl. 37 Listiny právo odepřít výpověď.⁸¹ Seznámení i postoj k tomuto právu musí být zanesen do protokolu.⁸² Tohoto práva může využít ve chvíli, kdy by svou výpovědi mohl přivodit trestní stíhání sobě, popřípadě osobám, jež jsou s touto osobou ve vztahu rodinném či obdobném.⁸³ Vedle odepření výpovědi existuje i zákaz výslechu⁸⁴ použitelný u tajných informací, nad kterými stojí zvláštní zákon, to však neplatí u trestních činů vymezených § 368 odst. 1 TrZ. Jde například o vraždu, mučení, těžké ublížení na zdraví atd. Utajované informace, jichž se týká zákaz výslechu, jsou

1440. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷⁷ § 55(2) TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1446. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷⁹ § 101 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁸⁰ Na základě tohoto ustanovení je trestně postižitelný i soudní znalec. Tudíž pachatelem trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku dle § 346 TrZ může být osoba vystupující v postavení svědka nebo znalce, který podává znalecký posudek. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3241-3243. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

⁸¹ Před výslechem musí být dostatečně seznámen s tímto právem.

⁸² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1474. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁸³ § 100 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁸⁴ Svědek musí být před výslechem dostatečně poučen o zákazu výslechu, toto poučení se zapisuje do protokolu. U svědků, kde platí zákaz výslechu dle § 99 TrŘ se musí dostavit na základě předvolání, jen tak se dá zjistit, že je splněno vše, co určuje zákaz výslechu a do jaké míry. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1451. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

rozděleny do několika skupin v zákoně a to následovně – Přísně tajné, Tajné, Důvěrné a Vyhrazené.⁸⁵ Seznam utajovaných informací a rozdělení do skupin⁸⁶ je stanoven nařízením vlády č. 522/2005 Sb.⁸⁷ Toto rozdělení je pro zákaz výslechu potřebné znát, poněvadž trestní řád uvádí v § 99 odst. 3, že zákaz výslechu se nevztahuje na skupinu Důvěrných či Vyhrazených utajovaných informací.

Pokud svědek odmítá vypovídat z jiných důvodů, než jsou důvody obsažené v § 99 – 100 TrŘ mohou mu orgány činné v trestním řízení „pohrozit“ pořádkovou pokutou a výpověď si tak vynutit. Než dojde k samotnému výslechu svědka, zjišťuje se jeho totožnost. Zároveň je svědek poučen o tom, aby vypovídal podle pravdy a nezamlčel žádná fakta, dále je poučen o svých právech a možnostech odeprít výpověď stejně tak o zákazu výslechu. Je-li svědkem nezletilá osoba, postupují při výslechu orgány činné v trestním řízení obezřetněji, aby důsledkem nepřiměřeného jednání nebyl narušen duševní a mravní vývoj nezletilého.⁸⁸ V praxi je nutné, aby se výslechu nezletilého účastnily také další osoby, nejčastěji osoby z orgánu sociálně - právní ochrany dětí nebo samotní rodiče, jestliže jejich přítomnost povede k účinnému provedení výslechu. U mladistvých se bere zřetel na to, aby zbytečně nedocházelo k opakování výslechu.⁸⁹ Z toho vyplývá, že je kladen důraz na efektivitu výslechu prvního.

Výsledkem výslechu má být co nejjasnější a nejúplnější svědecká výpověď, která bude nejvíce nápomocna v případě a která podá pravdivé informace. Svědek má právo podat výpověď v mateřském jazyce, neboli v jazyce, který sám uvede, že ho dostatečně ovládá. V případě, že svědek není schopen vypovídat v českém jazyce, je přibrán tlumočník. Svědkovi je u výslechu nejprve dán dostatečný prostor pro souvislou výpověď, až teprve poté nastane prostor pro kladení otázek. Zde se orgány činné

⁸⁵ § 4 zákon č. 412/2005 Sb., Zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 143. Dostupné z: <http://www.nbu.cz/cs/pravni-predpisy/zakon-c-4122005/uplne-zneni-zakona-c-4122005/>.

⁸⁶ Příloha A.

⁸⁷ Nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 179. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-522>.

⁸⁸ Této problematice svědků se věnuje i common law. Jsou stanovena zvláštní opatření, která jsou navržena takovým způsobem, aby došlo k co nejmenší minimalizaci utrpení a traumatu, které zažívají zranitelní a zastrašovaní svědci při poskytování důkazů v trestních věcech. Tato zvláštní opatření ustanoví soudce. Zdroj: KEANE, Adrian, James GRIFFITHS a Paul MCKEOWN. *The modern law of evidence*. 8th ed. New York: Oxford University Press, 2010, s. 144-145. ISBN 9780199558346.

⁸⁹ § 102 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

v trestním řízení drží pravidel, že otázky jsou jasné, přímé a logicky navazují, neboť s jejich pomocí se doplňují a odstraňují nejasnosti výpovědi. Cílem je, aby získaná výpověď byla pravdivá.⁹⁰

Tento důkazní prostředek je považován za nejdůležitější, i když v praxi dochází k tomu, že výpovědi mívají nepřesnosti. Zde je nutné, aby orgány činné v trestním řízení nedostatky dokázaly odhalit. I přesto, že svědek vypovídá podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nemusí se vždy jednat o pravdu, protože výpověď ovlivňuje subjektivní i objektivní vnímání okolností. Soudní psychologie je nezbytnou pomůckou při posuzování výpovědi svědka. Z toho vyplývá, že zhodnotit tento důkazní prostředek není jednoduché. Důležité je zmínit, že svědecké výpovědi se ještě navíc porovnávají i s jinými důkazy, které byly v procesu zjištěny.⁹¹

4.3 Některé zvláštní způsoby dokazování

Jak je již výše zmíněno kromě běžných důkazních prostředků je možné dokazovat pomocí těchto zvláštních způsobů, kam patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus a rekonstrukce. Zde je nutno podotknout, že až do 31. 12. 2001 trestní řád tyto způsoby dokazování nějak detailněji neupravoval. Úprava konfrontace a rekognice byla poněkud stručná a vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě nebyly pro jistotu v trestním řádu zmíněny vůbec.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 s sebou přinesla jistou změnu týkající se právě této problematiky. V zájmu právní jistoty byl totiž výslovně předepsán postup při provádění těchto jednotlivých důkazů.

Konfrontace je ve své podstatě opakovaný výslech prováděný za psychicky náročné a konfliktní situace. Provádí se v několika případech, nejčastěji pokud se v závažných okolnostech odlišují výpovědi svědků, obviněných a spoluobviněných. Ve chvíli, kdy tato situace nastane, je každá z osob postavena tváří v tvář druhé osobě, té, jejíž výpověď se značně odlišovala. Nutno podotknout, že konfrontace se provádí pouze v řízení před soudem, v jiných případech je možné ji provést zcela výjimečně a to

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1488-1490. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 403. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

pouze za předpokladu, že je možné očekávat značný příspěvek provedení k hlubšímu objasnění věci a samozřejmě pokud cíle není možné dosáhnout jiným způsobem. Ke konfrontaci může dojít až po vylechnutí obou osob a sepsání protokolu o výsledku. Cílem konfrontace je, aby vyslýchaná osoba vypověděla druhé osobě přímou řečí svá tvrzení týkající se okolností, ve kterých jejich výpovědi nesouhlasí. Zároveň je možné, aby vyslýchaná osoba zmínila další okolnosti, o kterých dosud nevypovídala, a které se týkají jejího tvrzení. Není vyloučené, aby si konfrontované osoby mohly navzájem klást otázky, je ale nutný souhlas vyslýchajícího. Mladistvé osoby mohou konfrontaci podstoupit, pouze pokud je to pro objasnění věci nezbytné, přičemž je nutné na ně brát ohledy a postupovat šetrně a přiměřeně k jejich věku. Nesmí být narušen jejich duševní a mravní vývoj a proto se obvykle ke konfrontaci mladistvých přibírá orgán sociálně – právní ochrany dětí popřípadě jiná osoba mající s výchovou mládeže zkušenosti. Tyto osoby mohou konfrontaci kdykoliv přerušit nebo ji odložit na pozdější dobu. Faktem je, že existují případy, ve kterých se konfrontace použít nemůže, jedná se například o situace, kdy svědek nemůže být konfrontován z důvodu jeho utajené identity.⁹² Z výše uvedeného vyplývá, že konfrontace se provádí zejména za účelem odstranění veškerých rozporů, které vznikly ve výpovědích osob a které se týkají stejných okolností. Dále za účelem získání nových dosud neznámých informací nebo důkazů.

Z § 104a TrŘ není zcela patrné, kolik osob je možné zároveň vystavit konfrontaci. V tomto případě je nutné pohlížet na podstatu konfrontace, která spočívá v bezprostředním střetu dvou odlišných výpovědí týkajících se jedné a té samé skutečnosti, s cílem zjistit důvody těchto rozdílných tvrzení a pomocí vzájemného působení konfrontovaných osob odlišnosti v jejich výpovědi odstranit.⁹³ Z prozíravých důvodů je dosažení cíle úspěšnější u omezeného počtu konfrontujících, je účelnější postavit tváří v tvář pouze dvě osoby. Nutno konstatovat fakt, že konfrontace provedená mezi více osobami navzájem není neplatná.

Rekognice je velmi specifická forma důkazního prostředku a využívá se tehdy, je-li pro trestní řízení podstatné, aby podezřelý, obviněný či svědek, dále jen

⁹² § 104a konfrontace TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1530 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

poznávající, opět poznal věc nebo osobu, kterou již dříve vnímal a určil tak jejich identitu. Konají tak na základě skutečností, jež vnímali přímo vlastními smysly. Důležité je, že ani osoba ani věc jim nesmí být před provedením rekognice ukázána, jinak by se jednalo o podstatnou vadu a výsledky rekognice by byly znehodnoceny a neměly by žádnou důkazní hodnotu. Rekognice má dvě fáze. První fází je výslech poznávajícího a druhou je vyjádření poznávajícího, zda po ukázání osob některou z nich poznává. Pokud má dojít k poznání osoby, ukáže se tato osoba poznávajícím spolu s dalšími minimálně třemi osobami, které se od sebe nijak výrazně neodlišují. Poznávání osoby probíhá zhruba tak, že se poznávaná osoba zařadí libovolně mezi ostatní a výše zmínění účastníci musí označit, která z osob to podle nich je. Pokud má být poznáván například jen hlas osoby, je jí umožněno, aby hovořila v jakémkoli pořadí mezi dalšími osobami, které mají podobné hlasové vlastnosti. U rekognice může dojít k situaci, kdy není možné označit osobu, jež má být poznána. Postupuje se v podstatě stejným způsobem s tím rozdílem, že místo osob jsou podezřelému, obviněnému či svědkovi ukázány fotografie. Jestliže má být poznána věc, ukáže se tato věc ve skupině spolu s dalšími věcmi stejného druhu.⁹⁴ Během průběhu rekognice poznávající buď vyvrátí, nebo naopak potvrdí, jestli poznávanou věc či osobu v minulosti viděl nebo slyšel. Cílem rekognice je určit identitu osoby či věci, která zásadním způsobem souvisí s trestnou činností.

K provádění rekognice je vždy přizvána minimálně jedna osoba, která se na věci nepodílí, může to být jakákoliv fyzická osoba, ovšem nesmí se jednat o osobu poznávající ani poznávanou. Po uskutečnění rekognice je nutné, aby byl poznávající znovu vyslechnut, a to zejména je-li zapotřebí odstranit nesrovnalosti plynoucí z výpovědí a výsledků rekognice.⁹⁵ Nutno podotknout, že se jedná o úkon, který je neopakovatelný, ovšem v praxi je možné provést nejprve poznávání osoby podle fotografie a později osobně.

Vyšetřovací pokus nastupuje ve chvíli, kdy je třeba pozorováním v uměle vytvořených podmínkách prověřit skutečnosti, ke kterým se došlo v průběhu trestního řízení, případně zda byly zjištěny skutečnosti nové, které jsou též důležité pro trestní

⁹⁴ § 104b TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁹⁵ § 104b TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

řízení.⁹⁶ Orgány činné v trestním řízení, případně i další osoby, posuzují vyšetřovací pokus a vyvozují závěry, zda se pochybné skutečnosti mohly stát v reálných podmínkách. V jednotlivých případech může být vyšetřovací pokus využit buď k prověření známých skutečností, nebo k zjištění úplně nových skutečností, které budou nápomocny v trestním řízení. V praxi se stává, že důkazy, ze kterých vyplývají jisté skutečnosti, si mohou vzájemně odporovat, a proto je nutné přistoupit k vyšetřovacímu pokusu.⁹⁷ Zásadním rozdílem od rekonstrukce jsou podmínky, při kterých tyto důkazní prostředky probíhají. Vyšetřovací pokus se uskutečňuje v podmínkách uměle vytvořených, kdežto rekonstrukce je v původních podmínkách, které se dají obnovit. Tím pádem vyšetřovací pokus nastupuje ve chvíli, kdy nelze již provést rekonstrukci, jelikož podmínky a okolnosti, za kterých se trestný čin stal, není možné obnovit. Pokud se nelze přiblížit dané skutečnosti ani uměle vytvořenými podmínkami, pak nelze provést ani vyšetřovací pokus. I v tomto případě je nutné o vyšetřovacím pokusu vyhotovit protokol dle § 55 a násl. TrŘ, kde je nutné zvláště rozebrat, za jakých podmínek, jak byl pokus prováděn a jaké z toho vzešly závěry. Protokol je považován v tomto případě za listinný důkaz.⁹⁸

Trestní řád v § 104c odst. 2 poukazuje, kdy není vhodné realizovat vyšetřovací pokus.⁹⁹ Vyšetřovacího pokusu se dá dosáhnout i jiným způsobem, což může být opětovný výslech. Pokud je prováděn vyšetřovací pokus již v přípravném řízení, bývá k němu přibírána osoba, jež není součástí konkrétního řízení. Od osoby nezúčastněné lze upustit pouze tehdy, pokud se její přítomnost zajistit nedá a bylo by tím pádem způsobeno zmaření provedení vyšetřovaného pokusu za předem připravených podmínek. Poté se musí zohlednit na základě dosud známých skutečností, zda je nutné přibrat znalce. V případě, že jednou ze zúčastněných osob na vyšetřovacím pokusu je mladistvý, užije se § 102 TrŘ jako u výslechu osob mladších 18 let.¹⁰⁰

⁹⁶ § 104c (1) TrŘ. Zdroj : Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

⁹⁷ Tím může být například jaká mohla být brzdná dráha konkrétního motorového vozidla na určitém místě a za jistých meteorologických podmínek. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1553 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1553-1554 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁹⁹ Například z možnosti zranění, či dokonce smrti některého ze zúčastněných na vyšetřovacím pokusu. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1555 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1556-1557 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

Rekonstrukce spočívá v tom, že se obnoví celá situace, případně jen některé okolnosti, za nichž byl daný trestný čin spáchán. Může navazovat na výpovědi osob, pokud samotné výpovědi nejsou dostačující k tomu, aby byly objasněny skutečnosti ohledně trestného činu.¹⁰¹ Oproti vyšetřovacímu pokusu je prvotní takový zájem, aby byly obnoveny původní podmínky, které byly i na místě činu, jelikož jde o modelovou situaci zasahující do minulosti, která má za cíl přispět k vyřešení případu. Rekonstrukce se použije ve chvíli, kdy existuje dostatek skutkových zjištění už z ostatních důkazů, které jsou k dispozici. Vše, co je doposud známo, se porovnává přímo na místě činu v obnovené podobě.¹⁰² Z celé této modelové situace vyvozují samotné orgány činné v trestním řízení závěry, na základě kterých pak rozhodují. Hlavní smyslem rekonstrukce je objasnit skutečnosti, u kterých stále přetrvávají pochybnosti. Není to tak časté jako u vyšetřovacího pokusu, ale i tady lze během rekonstrukce získat nové skutečnosti. Dohlížející orgány nemohou zasahovat do rekonstrukce tím, že by se snažily usměrnit obviněného, svědka či jinou zúčastněnou osobu, jelikož by to mohlo mít za následek nejen zkreslený závěr, ale také zmaření smyslu rekonstrukce. Rekonstrukce nastupuje na řadu ve chvíli, kdy se k objasnění skutečností nedá dojít jiným způsobem, například znovu provést výslech. Velký důraz se klade na protokol rekonstrukce, kde musejí být zmíněny všechny podmínky, za kterých se pokus uskutečňoval a jakým způsobem se prováděl včetně fotodokumentace i různých náčrtků a to proto, že tento protokol je brán jako listinný důkaz.¹⁰³

Prověрка na místě se provádí tehdy, kdy je nutné doplnit či jen upřesnit údaje, které jsou důležité pro samotné řízení vztahující se k určitému místu, to vše se provádí za přítomnosti svědka a jiných zúčastněných osob v daném případě podle § 104e odst. 1 TrŘ. Prověрка na místě se užívá, když je pro vyšetřování nutné porovnat skutečnosti uvedené ve výpovědi s těmi, co jsou objasněny na místě vztahujícímu se přímo k dané události. Tento zvláštní druh důkazního prostředku není možné zaměňovat ani s rekonstrukcí ani s vyšetřovacím pokusem. Oproti rekonstrukci je prověřka výrazně užšího charakteru věnující se pouze určité výpovědi. Vedle vyšetřovacího pokusu

¹⁰¹ § 104d TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁰² Příkladem může být způsob odcizení věci na základě výpovědi svědka. Zdroj: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1560 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1560-1562 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

se nejedná o žádné uměle vytvořené podmínky, či nějaký experiment. Prověрка na místě se využívá proto, aby došlo k doplnění a ujasnění konkrétních výpovědí s tím, že se mohou objevit nová fakta, která mohou posloužit v daném případě. I o prověrci na místě je nutné sepsat protokol.¹⁰⁴

4.4 Znalci

Jestliže je pro trestní řízení důležité objasnit některé skutečnosti za pomoci odborných znalostí, požádá orgán činný v trestním řízení o odborné vyjádření. Pokud není takovýto postup kvůli složitosti posuzované otázky dostačující, je přibrána osoba znalce. **O přizvání znalce může požádat buď orgán činný v trestním řízení, nebo státní zástupce popřípadě předseda senátu.** V přípravném řízení je znalec přibírán příslušnými orgány činnými v trestním řízení v případě, že je znalecký posudek důležitý pro rozhodnutí. Pokud byla věc vrácena za účelem došetření, přibírá znalec státní zástupce, v řízení před soudem provádí tento úkon předsedou senátu.¹⁰⁵ Postava znalce nepatří do procesních stran ani se nejedná o orgán činný v trestním řízení. Je to zvláštní osoba, která má potřebné odborné znalosti, jež jsou nezbytné pro konkrétní případ, například pokud je zapotřebí přizvat osobu, která má znalosti z oboru medicíny. Zákon přesně stanovuje, kdo může funkci znalce vykonávat, jsou to v první řadě ti, kteří jsou zapsáni v seznamu znalců a tlumočnicků a v seznamu znaleckých ústavů.¹⁰⁶ V § 24 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících jsou vypsány podmínky, podle nichž může být ve výjimečných případech znalcem i ten, který není zapsán v seznamu všech znalců, jenž vede Ministerstvo spravedlnosti.¹⁰⁷ Znalecký posudek je vnímán jako samostatný důkazní prostředek. Je však třeba poukázat na rozdíl mezi výpovědí svědka a znaleckým posudkem, který tkví v tom, že svědek vypovídá o faktech v konkrétním

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1563-1565 Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁰⁵ § 105 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁰⁶ § 2 zákon č. 36/1967 Sb., zákon o znalcích a tlumočnících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1967, částka 14. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1967/036967/Sb_036967_-----_.php.

¹⁰⁷ § 7 zákon č. 36/1967 Sb., zákon o znalcích a tlumočnících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1967, částka 14. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1967/036967/Sb_036967_-----_.php.

případě získaných **mimo samotné trestné řízení** a svou výpověď má být nápomocen k vyřešení případu. Naproti tomu znalec, aby mohl podat znalecký posudek, ve kterém využívá svých odborných znalostí, se s veškerými skutečnostmi v dané věci seznamuje, **až během samotného trestního řízení**. Důležité je říci, že ačkoliv je mezi těmito důkazními prostředky jasný rozdíl, není v praxi možné, aby v jednom řízení byla tatáž osoba znalcem a svědkem zároveň.¹⁰⁸

Znalecký posudek jako důkazní prostředek je důležitý tehdy, kdy je nutné objasnit odborné otázky a není možné ho nahradit jiným důkazním prostředkem. V některých případech stačí pouze odborné vyjádření. **Odborné vyjádření i znalec se věnují odborným otázkám. Jsou mezi nimi rozdíly, tudíž nejedná se o totožné důkazní prostředky.** Požadované vyjádření nemá přesně stanoveno, jaké má obsahovat znalosti a formální náležitosti. Naproti tomu znalecké posudky musí mít přesně stanovený postup zkoumání, čili jaké metody a prostředky jsou použity. Vzhledem k tomu, že toto odborné vyjádření obsahovat nemusí, je potřebí složitější zkoumání ze strany orgánů činných v trestním řízení. Další rozdíl spočívá ve zpracovateli. Odborné vyjádření může být vydáno nejen osobami zapsanými v seznamu znalců, ale i těmi, které mají potřebné odborné předpoklady. Vzhledem k tomu, že odborné vyjádření je listinným důkazem, bude u soudu přečteno, také je možné do něj nahlížet ve spisu. Možnost, že by byl vyslýchán zpracovatel tohoto vyjádření, není v trestním řádu uvedena, což je dalším patrným rozdílem, jelikož výslech znalce je přímo uveden v § 108 TrŘ. U odborného vyjádření je možné vyzvat zpracovatele k tomu, aby odstranil případné nedostatky nebo aby vpracoval nové odborné vyjádření. Takové možnosti u znaleckého posudku nejsou v trestním řádu zmíněny.¹⁰⁹

Otázka, kdy postačí přibrat jednoho znalce a kdy dva je stanovena zákonem. V § 105 TrŘ je zmíněno, že jeden znalec postačí v takových případech, kde není přímo vymezeno, že jsou nutní znalci dva anebo je třeba více znalců při zvláště důležité skutečnosti. Dva znalce je třeba přibrat v případě, kdy se jedná o prohlídku a pitvu mrtvol, kde je pravděpodobné, že její smrt nastala následkem trestného činu a dále u mladistvých při vyšetření duševního stavu.¹¹⁰ Než je znalec předvolán, musí být

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1569-1570. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 416-417. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹¹⁰ V tomto případě jeden znalec je z oboru psychiatrie a druhý ze zdravotnictví.

řádně poučen, jaké ponese následky, pokud se nedostaví bez omluvy. Nutno konstatovat, že u znalce není možné využít předvedení, může být pouze předvolán, přičemž pořádková pokuta mu může být udělena. Znalec musí být dále dostatečně seznámen s důležitostí znaleckého posudku, křivou výpovědi a nepravdivým znaleckým posudkem, který by byl takto proveden vědomě.¹¹¹ Trestní řád definuje, že **znalec se soustředí pouze na věc, která je mu určena objasnit a není mu svěřena taková moc, že by mohl hodnotit důkazy, či vyslovovat se k právním otázkám konkrétního případu**. Znalec není kompetentní k tomu sám vést vyšetřování. V případě potřeby je mu pochopitelně dovoleno nahlížet do spisu, dokonce má možnost u výsledku podávat otázky svědkům ohledně svěřené odborné otázky, na kterou má vypracovat znalecký posudek za pomoci svých speciálních znalostí. Znalecký posudek má ve většině případů písemnou podobu, lze ho ovšem podat i ústní formou, kterou zapisuje orgán činný v trestním řízení do protokolu.¹¹² **Znalecký posudek se skládá z několika částí, první je nález**, kde je shrnutý materiál, ze kterého znalec čerpal. Dále **z vlastního posudku**, kde má znalec prostor pro své postřehy, vysvětlení postupů, které ho dovedly ke konkrétnímu závěru. V poslední řadě do znaleckého posudku patří **znalecká doložka**, ve které je zmíněn seznam se zapsaným znalcem, dále specifikovaný obor, ve kterém může podávat posudky, poté číslo, pod kterým je tato položka vedena v deníku.¹¹³

K samotnému výsledku znalce lze říci, že pokud je znalecký posudek podán v písemné podobě, stačí tento posudek pouze schválit. V případě opačném je během výsledku znalcem nadiktován do protokolu. Výslech znalce je prováděn v podobném duchu jako u svědků. Pokud je znalců více a ve výsledku se shodli, stačí, když je podán za všechny znalecký posudek společný. Může nastat situace, kdy je u případu více znalců a ti musí podat své znalecké posudky zvlášť, tudíž jsou vyslýcháni odděleně, a to i za předpokladu, že by se jednalo o totožnou odbornou otázku přidělenou i ostatním znalcům. V praxi se může stát, že jsou v předloženém znaleckém posudku spatřovány vady, je nejasný nebo neúplný, tudíž jsou zde namísto pochybnosti o tom, zda je

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1588. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹¹² § 107 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1596. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

posudek správný. Nejasný bývá tehdy, když není zřejmé, z čeho znalec vycházel a není dostatečně odůvodněn závěr. Neúplný znalecký posudek může nastat v případě, že se nevěnuje a nevysvětluje ty okolnosti, na které se měl znalec zaměřit. Zde jsou dvě možnosti řešení, buď znalec podá vysvětlení, a pokud se i poté vada neobjasní, je možné přibrat dalšího znalce, respektive nechat zpracovat revizní znalecký posudek¹¹⁴ Dle § 110 TrŘ se vyžaduje posudek v takových případech, kdy se jedná o zvláště obtížné otázky. Ústavy jsou vyzváni k provedení znaleckého posudku vlastního, či pouze zkoumají posudek podaný znalcem. Takto přibraní znalci podají posudek v písemné podobě, kde jsou zmíněny osoby, které se dají posléze dle potřeby vyslýchat jako znalci.

4.5 Věcné a listinné důkazy

Za věcné důkazy lze považovat předměty, jejichž užitím došlo ke spáchání trestného činu a dále takové, s jejichž pomocí je možné dokázat, popřípadě vyvrátit fakta konkrétního trestného činu. Nejedná se pouze o předměty využívané při samotném spáchání činu, ale také o předměty, které pomáhají identifikovat pachatele. Důraz je kladen na to, aby zajištěné věcné důkazy byly v původním stavu, jelikož se následně zkoumá jejich neporušenost a pravost. Věcné důkazy se při dokazování poskytují stranám k nahlédnutí a je-li to nutné, předkládají se dále k nahlédnutí svědkům a znalcům.¹¹⁵ Je nutné podotknout, že veškeré věcné důkazy musí být získány zákonným způsobem, jinak se jedná o neúčinné důkazy.

Listinné důkazy mají charakter soukromé nebo veřejné listiny. Soukromou listinou může být například dopis, zatímco veřejnou listinou jsou listiny vydané soudem nebo orgánem veřejné moci. Může se jednat i o listinu, kterou jiný právní předpis prohlašuje za veřejnou. Podobně jako u věcných důkazů se zkoumá pravost a neporušenost listiny. Zkoumání pravosti spočívá v tom, že se zjišťuje, zda osoba uvedená na listině jako její autor či původce je skutečně touto osobou. U neporušenosti je podstatou především to, aby listina byla v původním stavu. Ve chvíli, kdy nastanou

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1600. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1624-1626. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

nějaké pochybnosti, přichází na řadu znalci, kterým je listina předložena k bližšímu prozkoumání. Při dokazování se listiny, stejně jako věcné důkazy, předkládají stranám a pokud je to nadále třeba, tak i svědkům a znalcům. Pokud kterákoliv ze stran požádá o přečtení listiny, je soud povinen tuto listinu během hlavního líčení nebo veřejného zasedání přečíst. Listiny, jejichž získání předcházelo nezákonný způsob, jsou automaticky vyřazeny z dokazování, jelikož se jedná o neúčinné důkazy.¹¹⁶

4.6 Ohledání

Ohledání nastupuje ve chvíli, kdy mají být vysvětleny fakta, která jsou důležitá pro trestné řízení. Ohledávat je možné fyzickou osobu nebo věc. Navíc je možné provádět ohledání místa činu¹¹⁷, což je považováno za zvláštní způsob ohledání. Pak ohledáním místa činu se v praxi rozumí například ohledání místnosti při krádeži či vraždě, ohledání parkoviště nebo garáží při krádeži automobilu apod. Při ohledání se dokumentuje celková situace na místě a zjišťuje se například přítomnost či nepřítomnost různých předmětů, které se vztahují k trestnému činu. Zároveň se předběžně zajišťují stopy a předměty, které by mohly být případně znehodnoceny. Po ukončení ohledání místa činu se provede ještě kontrola úplnosti ohledání a shrnutí výsledků, přičemž veškeré zajištěné předměty a stopy se zabalí, označí a předají k dalšímu zkoumání.¹¹⁸ Účelem ohledání místa činu je především vyjasnění charakteru a okolností vyšetřované události, zda-li je podezření odůvodněné, což znamená jestli konkrétní vyšetřovaná událost je trestným činem, či nikoliv.¹¹⁹ Podle § 113 odst. 1 TrŘ bývá k ohledání přibírán znalec, v praxi pouze v případech, ve kterých je nezbytné řešit odborné problémy. V běžných případech není většinou potřeba znalce přímo na místě, jelikož ohledání už je považováno za běžný vyšetřovaný a hlavně častý úkon.¹²⁰ Protokol o tomto důkazním prostředku je důležitý neboť „*musí poskytovat úplný*

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1624-1626. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹¹⁷ Z hlediska kriminalistiky je místem činu každé místo, kde pachatel realizoval kriminální událost a dále místo, jež přímo souvisí s místem spáchání. Zdroj: CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 14. ISBN 8086898423.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1629. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹¹⁹ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 149. ISBN 8020604235.

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1630. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

a věrný obraz předmětu ohledání“.¹²¹ Nezbytnou součástí protokolu jsou fotografie, náčrtky. Úkolem protokolu je podání kompletní představy, jak to bylo na místě činu v době, kdy se provádělo ohledání.¹²²

Trestní řád, konkrétně § 114 – § 116, zmiňuje **druhy ohledání** a těmi jsou **prohlídka těla a jiné podobné úkony, prohlídka a pitva mrtvol a její exhumace a vyšetření duševního stavu. Prohlídka těla** spočívá v ohledání celé postavy živého člověka a podrobuje se jí každý, proti kterému je vedeno trestní řízení za předpokladu, že je nutné zjistit, zda se na jeho těle nevyskytují stopy či následky trestného činu, například čerstvá rána, popálenina, hematom apod. Dále se tato prohlídka provádí tehdy, je-li potřeba identifikovat osobu podle nějakého znaku, například mateřského znaménka nebo jizev. Tuto prohlídku provádí lékař nebo osoba stejného pohlaví. Prohlídka je součástí trestního řízení a každý je povinen ji podstoupit.¹²³ Kromě prohlídky těla je potřeba také strpět například odběry krve nebo moči, které se v praxi používají, například ke zjištění množství alkoholu v krvi, či omamných látek v těle. Zákon v tomto případě dovoluje provést odběr bez souhlasu osoby, které se to týká. Odběry týkající se biologického materiálu, kde se nezasahuje do tělesné integrity, může provést sama osoba, které se to týká, nebo orgán činný v trestním řízení, pokud dostane od osoby souhlas. Nutno podotknout, že tento úkon je možné provést bez souhlasu podezřelého či obviněného, nikoli bez souhlasu poškozeného, bez kterého není možné potřebný úkon provést..¹²⁴

Prohlídka a pitva mrtvol se provádí tehdy, existuje-li od samého začátku podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. V tomto případě se k prohlídce a pitvě mrtvol přibírají dva znalci z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Jejich úkolem je podat dostatečně obsáhlou zprávu o provedených úkonech, především specifikovat příčiny smrti, jaká měla osoba zranění, či onemocnění apod. O pohřbení mrtvol, u které je pravděpodobné, že její smrt je následkem trestného

¹²¹ § 113 odst.2 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹²² §113 odst. 2 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹²³ Pokud by byl kladen odpor, tak je možné dotyčnou osobu donutit či uložit pořádkovou pokutu.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1633-1639. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

činu, rozhoduje státní zástupce. V některých případech je nutné provést exhumaci¹²⁵, pokud je to nezbytné ve vyšetřování případu.¹²⁶

Ve vyšetření duševního stavu dělá trestní řád rozdíl mezi obviněným a svědkem, obviněný je upraven v § 116 až 117 TrŘ a svědek je v následujícím § 118 TrŘ. Hlavním rozdílem je, že vyšetření duševního stavu svědka není možné pozorovat ve zdravotnickém ústavu, nebo ve vazbě, či ve zvláštním oddělení nápravného zařízení, to je dle trestního řádu vyloučeno.¹²⁷

Z oboru psychiatrie se přibírá znalec tehdy, je-li potřebí vyšetřit duševní stav obviněného. V případě, že jeho psychiku nelze vyšetřit jinak, tak dle § 116 TrŘ je možné na požádání státního zástupce soudem nařídit již v přípravném řízení pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu, vazbě, či ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Je nutný souhlas orgánu činného v trestním řízení, jelikož bez příslušného souhlasu není možné umístit někoho do zdravotnického ústavu, či do zvláštního oddělení nápravní péče, jelikož se jedná o zásah do osobní svobody, která je zaručena v Listině, přesně ve čl. 8. Podle trestního řádu § 116 odst. 3 má znalec možnost vyslovit se, zda je pobyt člověka na svobodě kvůli jeho zdravotnímu stavu bezpečný či nikoli. Jedná se především o osoby nepřičetné nebo o osoby se zmenšenou přičetností. Rozdíl mezi nepřičetností a zmenšenou přičetností je vyjádřen v § 26 - § 27 trestního zákoníku, kde zásadním rozdílem je trestní odpovědnost. Osoba nepřičetná nemohla rozpoznat své chování v době páčání trestného činu pro svou duševní poruchu, tudíž není za své činy odpovědná.

Doba, po kterou je osoba pozorována, nesmí trvat více jak dva měsíce, avšak lze ji nejdéle o měsíc prodloužit. U mladistvých se postupuje dle jiných zásad při vyšetřování, to se týká i lhůty, která nesmí i s prodloužením překročit dva měsíce.¹²⁸

¹²⁵ Manipulace s nezetlenými i zetlenými lidskými ostatky Zdroj: § 2 písm. k zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-256>.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1642-1645. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹²⁷ § 118 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1656. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

5 PROCES DOKAZOVÁNÍ

Trestní řízení v současné době upravuje postup orgánů činných takovým způsobem, aby pachatelé, kteří se dopustili trestných činů, dostáli spravedlivého trestu. Právě tyto orgány musejí zjistit a posléze rozhodnout, zda proběhlou událost lze považovat za trestný čin či nikoliv.¹²⁹ Tyto události se za pomoci dokazování a zjištěných důkazů rekonstruují a na jejich základě se posléze rozhoduje, a tak dokazování je neodmyslitelnou součástí celého trestního řízení. Orgány činné v trestním řízení rozhodují na základě výsledků z dokazování, avšak jeho pomocí se s událostí seznamují i ostatní osobnosti zúčastněné řízení, především obhájce a samotný obviněný. Účelem dokazování je provést takovou rekonstrukci skutečností z minulosti, že nabídne zjištění pravdy co nejvíce shodné se skutečností, což je základem spravedlivého rozhodnutí.¹³⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že tedy z hlediska trestního práva procesního je dokazování zákonem stanovený postup příslušných orgánů v trestním řízení, které vyhledávají důkazy o skutečnostech nezbytných pro rozhodování a tyto důkazy následně hodnotí. S těmito úkony úzce souvisí kriminalistika, která je nápomocná při vyhledávání a samotném zajišťování důkazních prostředků, dále tato disciplína zpracovává postupy, pomocí kterých odhaluje, předchází a vyšetřuje trestnou činnost. Vedle toho pod pojmem důkazní právo v objektivním smyslu se rozumí souhrn veškerých právních norem trestního práva procesního upravující postup při dokazování.¹³¹ Výsledkem tohoto poměrně složitého procesu je rozhodnutí, jež závisí na okolnostech důležitých pro trestní řízení a která lze chápat jako předmět dokazování. Tyto okolnosti uvedené v § 89 odst.1 TrŘ, které jsou podstatné pro trestní řízení, lze rozdělit do tří skupin a to okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé, druhou skupinu tvoří okolnosti důležité pro postup v trestním řízení a dále okolnosti důležité pro použití odklonů (respektive zvláštních způsobů řízení). Orgány činné v trestním řízení jsou ty, kdo hodnotí, které okolnosti učinit v konkrétních případech předmětem důkazu. Do první skupiny okolností důležitých pro rozhodnutí ve věci samé patří jevy,

¹²⁹ §1 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹³⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 294-295. ISBN 807201594x.

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1314. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

kteře tvořĩ materiální a formální znaky trestného činu, konkrétně způsob, jakým pachatel jednal, následek jednání, příčinná souvislost a samotné zavinění. Dále se jedná o okolnosti, které nasvědčují a vyvracejí, zda je osoba skutečně pachatelem trestného činu. Soud musí zohlednit i stavy vylučující protiprávnost činu.¹³² Je nutné prozkoumat okolnosti rozhodující o výměře trestu, zde se posoudí osoba pachatele z hlediska, jaká jsou možnosti nápravy, jestli se zde vyskytují některé přitěžující, či polehčující situace a v neposlední řadě se zkoumají okolnosti, které pachatele vedly ke spáchání trestné činnosti. Toto vše včetně souhrnu o náhradě spáchané škody je nutné zjistit před vydáním rozhodnutí v dané věci. Dle rozdělení další skupinou jsou okolnosti důležité pro postup v řízení. Jde například o rozhodnutí o domovní prohlídce, zajištění majetku obviněného, či odročení hlavního líčení apod., zde se nevyžaduje taková míra dokazování, jako v případech rozhodnutí o vině a trestu, jelikož takovéto procesní úkony se provádějí od počátku trestního řízení a orgánům činným v trestním řízení ještě nejsou známy okolnosti důležité pro samotné trestní řízení. V procesu dokazování musí být dokázány všechny náležitosti významné pro rozhodnutí, a proto z úřední povinnosti provádí orgány činné v trestním řízení dohled na průběh vyhledání, vyšetření a zjištění všech možných důkazů, na kterých dané rozhodnutí závisí. I přesto lze nalézt takové okolnosti, které není třeba dokazovat. Mezi takové lze řadit poznatky a skutečnosti, jenž jsou považovány za pravdivé ze zkušeností a není zde o nich pochybnost.¹³³ Dále se nedokazují právní předpisy, které jsou uveřejněny ve Sbírce zákonů, případně ve Sbírce mezinárodních smluv, z čehož plyne, že obsah právních norem je orgánům činným v trestním řízení již známý a tento fakt není třeba dokazovat. V poslední řadě zde není povinnost dokazovat skutečnosti, o nichž už bylo rozhodnuto. Jde o rozhodnutí, která jsou závazná i pro trestní řízení, či o taková rozhodnutí, která jsou v kompetenci jiného orgánu než trestního soudnictví. Jde například o řízení o otázkách osobního stavu, což přísluší řízení ve věcech občanskoprávních, a tak orgány činné v trestním řízení musí na takové rozhodnutí vyčkat. Poslední skupinou okolností jsou takové, které jsou důležité pro použití zvláštních způsobů řízení, z čehož plyne

¹³² Jsou jimi například krajní nouze a nutná obrana. Zdroj: § 28 - § 29 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

¹³³ Například se předpokládá, že pachatel byl v době spáchání trestného činu příčetný, v případě pochybností ovšem je nutno provést důkaz o dané skutečnosti.

použití tzv. odklonů.¹³⁴ V těchto případech je požadována taková skupina důkazů, která potvrzují spáchání trestního činu obviněným a dále takové důkazy, které souvisí s náhradou škody, či se stanoviskem poškozené osoby.¹³⁵

Samotný proces dokazování je rozdělen do několika fází, jde o vyhledání důkazů, provádění a procesní zajišťování důkazů, prověrku a pochopitelně hodnocení důkazů. Vyhledávání důkazů je činnost směřující ke shromáždění informací, které slouží jako doklad o takových skutečnostech, které jsou nezbytné pro trestní řízení. V některých případech trestní řád upravuje, jakým způsobem lze zasahovat do práv a svobod občanů při vyhledání důkazů. Jako příklad lze uvést odnětí věci podle § 79 TrŘ, kde věc je důležitá pro trestní řízení není vydána osobou, jež byla k tomu vyzvána. Je možné ji zabavit na příkaz buď předsedy senátu, či v přípravném řízení na příkaz státního zástupce, případně policejního orgánu. Dále se jedná o zajištění peněžních prostředků na účtu u banky dle § 79a TrŘ, o domovní prohlídku dle § 83 TrŘ a jiné. Samotné provádění důkazů poté spočívá již v opatřování znalostí o důkazech, které jsou významné pro trestní řízení, například prostřednictvím výpovědi svědka a jiných důkazních prostředků. Veškeré provedené důkazy je třeba procesně zajistit, což se provádí zaznamenáním do protokolu. Jejich prověření je jedna ze závažných fází dokazování, jelikož udává předpoklady nutné pro následné správné zhodnocení. Důkazy se prověřují samostatně, ale poté i v porovnání s ostatními získanými, hledají se souvislosti mezi nimi, které následně objasňují skutečnosti konkrétního případu. Poslední fází procesu dokazování je hodnocení důkazů, kde orgány činné v trestním řízení uplatňují zásadu jejich volného hodnocení vyplývající z § 2 odst.6 TrŘ. Orgány zde přisuzují důkazům určitou hodnotu v závažnosti, zákonnosti a pravdivosti.¹³⁶

Obsah samotného dokazování je závislý na faktu, v jakém stádiu trestního řízení se právě nachází, jedná se o přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení a opravné řízení. Problematikou dokazování v jednotlivých stádiích trestního řízení se zabývá práce, viz níže. Ovšem nejdříve se práce zabývá deskripcí základních zásad trestního řízení, které jsou nezbytnou součástí všech fází trestního řízení

¹³⁴ Jedná se o podmíněné zastavení trestního stíhání, či narovnání. Zdroj: § 307 - § 309 zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹³⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 302-308. ISBN 807201594x.

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 379-380. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

a musejí být dodržovány. Jsou zde zmíněny zásady celého trestního řízení, nejen samotného dokazování, jelikož jsou mezi sebou provázány.

5.1 základní zásady trestního řízení

Základní zásady trestního řízení je nutné dodržovat během celého trestního řízení včetně procesu dokazování, což vyžaduje trestní řád. Základní zásady vyplývají z Úmluvy, dále přímo z Ústavy, Listiny a pochopitelně ze samotného trestního řádu. Mezi základní zásady trestního řízení patří zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů, zásada obhajoby, zásada oficiality, zásada legality, zásada obžalovací, zásada veřejnosti. Dále zásady dokazování, kam lze řadit zásadu vyhledávací, zásadu bezprostřednosti a ústnosti, presumpci neviny, zásadu volného hodnocení důkazu a v poslední řadě důležitou zásadu materiální pravdy, která je považována za jeden z cílů samotného trestního řízení.

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů vychází z Listiny základních práv a svobod, kde je zakotveno, že jinak než z důvodů a způsobem stanoveným zákonem je zakázáno osobu stíhat, či ji zbavit svobody.¹³⁷ Způsoby a důvody pro zákonné stíhání stanovuje trestní řád § 2 odst. 1, dále konkrétní podmínky trestního stíhání vznikají, pokud na základě prověření dle § 158 TrŘ byly zjištěny a odůvodněny skutečnosti, které nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu a závěrem lze prohlásit, že trestní čin spáchala určitá osoba. Z čehož vyplývá, že lidé nemohou být stíháni bez důvodů. Vzhledem k tomu, že se jedná o zásah do osobní svobody občanů, je dbáno na dodržení právních předpisů.

Zásada spolupráce orgánů trestního řízení se zájmovými sdruženími občanů je jednou z možností, jak se široká vrstva občanů může podílet na boji s protispolečenskými jevy a přispívá tak k výchovnému působení trestního řízení.¹³⁸ Přímo ze zákona dle § 3 odst. 1 TrŘ pro zájmové sdružení občanů¹³⁹ vyplývá možnost

¹³⁷ Čl. 8 (2) Listiny. Zdroj: Zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹³⁸ §2 odst. 7 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹³⁹ Jedná se o odborové organizace, organizace zaměstnavatelů, ostatní občanská sdružení, církve, náboženské společnosti, právnické osoby s předmětem činnosti charitativních účelů. Do tohoto výčtu

zamezovat a předcházet trestným činnostem takovým způsobem, který stanoví zákon sám. Trestní řád uvádí případy v § 3 odst. 2, kdy tato zájmová sdružení občanů mohou mít vliv při výchově osob v případě, kdy soud například rozhodl o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, jež je stanoven, pokud soud shledává důvody potřebné ke sledování pachatele, uvedeno v § 48 TrZ se stanovenou zkušební dobou. Zákonem jsou však určeny podmínky, které jsou rozhodující pro podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. V jedné z nich jde o případ, kdy pachatel spáchal přečin, avšak lituje svého činu a dále projevuje účinnou snahu po nápravě. Zde jde upustit od potrestání, „*jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat*“,¹⁴⁰ že k nápravě pachatele i ochraně společnosti bude dostačující pouze projednání věci.

Další zásada zaručuje ochranu zákonných zájmů a práv osoby, proti které je vedeno trestní řízení a tou je **zásada zajištění práva na obhajobu**. Z této zásady vychází, že soud při rozhodování vychází ze všech zjištěných okolností a tato zásada slouží především k tomu, aby byly zjištěny a zohledněny pokud možno všechny skutečnosti, které jsou ku prospěchu podezřelé osoby, obviněné osoby a obžalované osoby. Z čehož vyplývá úzká vazba na zásadu materiální pravdy, aby bylo vydáno spravedlivé rozhodnutí. Tato zásada je zajištěna čl. 40 odst. 3 Listiny i mezinárodními dokumenty, čl. 4 odst. 3 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹⁴¹, dále čl. 6 odst. 3 Úmluvy, blíže specifikována je tato zásada § 2 odst. 13 TrŘ tím, že osoba, proti níž je vedeno trestní řízení, musí být poučena o svých právech a musí jí být umožněno plné uplatnění obhajoby a to v každém období řízení. Dále z výše uvedené právní úpravy vyplývá, že si osoba může sama zvolit obhájce a orgánům trestního řízení zákon dává povinnost umožnit uplatnění těchto práv. Tato zásada ještě více umocňuje zásadu presumpce nevin, která je popsána níže.

Mezi zásady zahájení trestního řízení lze řadit zásadu oficiality, zásadu legality a zásadu obžalovací. První z nich je **zásada oficiality**, která znamená, že provádět

nelze řadit politické strany a politická hnutí. Zdroj: § 3 odst.1 zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁴⁰ § 46 TrZ. Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

¹⁴¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/zakony/120_1976.pdf.

procesní úkony na základě své úřední povinnosti musí orgány činné v trestním řízení, jelikož je to jejich povinnost dle § 2 odst. 4 TrŘ. Trestní řád stanovuje z této zásady výjimky a to v trestných činech uvedených § 163 TrŘ¹⁴², kde je nutný k zahájení či pokračování v daném případě souhlas poškozeného. Vedle povinností provádět procesní úkony na základě úřední moci je kladen důraz dle § 2 odst. 4 i na projednání bez zbytečných průtahů, na což poukazuje i čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, dále čl. 6 odst. 1 Úmluvy zmiňuje projednání v přiměřené lhůtě, což je součástí práva na spravedlivý proces. Další zásadou je **zásada legality**, jakožto důsledek zásady oficiality, která udává státnímu zástupci povinnost stíhat každý trestný čin, o kterém se dozví, jestliže zákon či vyhlášené mezinárodní smlouvy závazné pro Českou republiku nestanoví jinak.¹⁴³ Naopak zásada oportunity (účelnosti) znamená, že státnímu zástupci přísluší právo nezahajovat trestní stíhání, i přes zákonné podmínky, pokud není v tomto konkrétním případě spatřen účel zahájení trestního řízení.¹⁴⁴ Zásada legality dovoluje výjimky v případech, kdy státní zástupce nesmí stíhat pro trestní čin a dále, kdy sice může, ale nemusí tak konat. Státní zástupce nesmí stíhat pro trestní čin jen na základě taxativně vymezených podmínek § 10 - § 11a a § 163 TrŘ, což je v případech udělení milosti prezidentem republiky či amnestie, dále je-li trestní stíhání promlčeno.¹⁴⁵ Také státní zástupce v případech, kdy může pro trestní čin stíhat, ale nemusí, má možnost věc odložit ještě před zahájením trestního stíhání a to pokud je stíhání neúčelné, či z prověření vyplývají okolnosti dané § 172 TrŘ.¹⁴⁶ Třetí zásadou zahájení trestního řízení je **zásada obžalovací**, která je protikladem zásady vyšetřovací, kdy jsou procesní funkce dány soudu, tudíž v zásadě obžalovací je funkce žalobce je svěřena samostatnému procesnímu subjektu a to žalobci, bez návrhu tohoto žalobce na základě této zásady nemůže být soudní řízení konáno. Soukromá žaloba není

¹⁴² Například trestné stíhání pro trestné činy ublížení na zdraví dle § 146 TrZ, neposkytnutí pomoci dle § 150 TrZ. Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

¹⁴³ § 2 odst. 3 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁴⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 21. ISBN 978-80-7435-093-1.

¹⁴⁵ Kdy promlčení doba u jednotlivých trestných činů je stanovena na základě odlišných horních hranic trestní sazby odnětí svobody. Zdroj: § 34 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

¹⁴⁶ Například dle § 172 odst. 2 písm. a) TrŘ trest, který trestní stíhání vede, by byl zcela bez významu vedle trestu, který byl již uložen obviněnému pro jiný trestní čin, anebo který obviněného postihne dle očekávání. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

trestním řádem zmíněna, tato zásada je tudíž upravena takto, že jen na základě obžaloby či návrhu na potrestání podaných státním zástupcem je možné zahájit trestní stíhání před soudem dle § 2 odst. 8 TrŘ.¹⁴⁷

Zásada veřejnosti umožňuje, aby během soudního projednávání trestních věcí mohli být přítomni vedle subjektů, jenž se účastní trestního řízení, i ostatní posluchači. Tato zásada je uvedena v § 2 odst. 10 TrŘ a dále ji požaduje čl. 96 odst. 2 Ústavy a i čl. 38 odst. 2 Listiny. Touto zásadou je zdůrazněno zvýšení pocitu odpovědnosti soudců a celkově je tímto krokem vůči veřejnosti u soudního jednání upevněna samotná autorita soudu, jelikož občané sami kontrolují výkon trestního soudnictví. Tato zásada je ku prospěchu obžalovaného, neboť mu zajišťuje důsledné zachování jeho práv a současně možnost hájit se a dokazovat před veřejností svou nevinu.¹⁴⁸ Z hlavního líčení a veřejného zasedání může být veřejnost vyloučena § 2 odst. 10 TrŘ za předpokladů uvedených v § 200 odst. 1 TrŘ, kdy se jedná o utajované informace, které jsou chráněné zvláštním zákonem, dále je ohrožen nerušený průběh jednání, ohrožení mravnosti, či ohrožení bezpečnosti či jiného důležitého zájmu svědka.

Zásada vyhledávací více rozšiřuje zásadu oficiality o oblasti dokazování. Na základě § 2 odst. 5 TrŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjistit takové skutečnosti, u nichž nejsou důvodné pochybnosti v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. I když převážně vyhledávají a opatřují důkazy orgány činné v trestním řízení je zde i prostor pro součinnost stran v průběhu dokazování¹⁴⁹, jak v přípravném řízení, tak hlavně v řízení před soudem. Trestním řádem není stanoveno, jaké okolnosti musí jednotlivé strany dokazovat před soudem, avšak pokud k součinnosti nedojde, neznamená to případné nepříznivé rozhodnutí v důsledku neposkytnutí součinnosti při dokazování. Trestní řád pouze udává možnost součinnosti, neukládá tím stranám důkazní břemeno. Důležitý je zde i fakt, že v případě, kdy konkrétní skutečnost důležitou pro trestní řízení nevyhledal sám soud, či si jí nevyžádal, není to důvod k odmítnutí takového důkazu dle § 89 odst. 2 TrŘ. Tato zásada dále rozlišuje činnosti orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení a v řízení před soudem. Orgány

¹⁴⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 68-69. ISBN 807201594x.

¹⁴⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 70-71. ISBN 807201594x.

¹⁴⁹ Na základě § 89 (2) TrŘ každá ze stran může vyhledat důkaz, předložit jej či navrhnout jeho provedení. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

činné v trestním řízení tohoto typu pečlivě objasňují okolnosti i bez návrhu stran, a to hlavně ty, které svědčí ve prospěch či neprospěch osoby, proti níž je vedeno trestní řízení. V řízení před soudem je státnímu zástupci uloženo dokázat vinu obviněného, proti kterému vznesl obvinění, tudíž provádí důkazy na podporu obžaloby se souhlasem či na výzvu soudu.¹⁵⁰ Soud ovšem není důkazními návrhy, ba dokonce ani jejich přednesy nikterak vázán, například nejsou provedeny takové důkazy, kde je patrné, že jsou navrženy jen proto, aby došlo k účelovému prodloužení trestního řízení. V praxi však dochází i k takové situaci, že v řízení před soudem strany neposkytnou očekávanou součinnost při objasnění věci a státní zástupce je neúčinný v řízení před soudem, tak musí sám soud vyhledat potřebné důkazy ze své iniciativy.¹⁵¹

S předchozí zásadou souvisí i zásada bezprostřednosti a zásada ústnosti. **Zásada bezprostřednosti** udává, že má být soudem rozhodnuto na základě důkazů, které byly provedeny před ním dle § 2 odst. 12 TrŘ a zároveň čerpat z pramene nejbližšího zjišťované skutečnosti, což vede k naplnění materiální pravdy. Z čehož vyplývá, že je vyloučeno přihlížet k takovým důkazům, jež nebyly předloženy při soudním jednání. Z této zásady také plyne, že soud vyžaduje provedení osobního výslechu svědka, nikoliv pouze přečtení protokolu, avšak za porušení této zásady se nepovažuje přečtení protokolu o výslechu svědka, který zemřel. Z uvedené zásady dále plynou dvě procesní pravidla, prvním z nich je pravidlo nezměnitelnosti složení soudu, z kterého je jasné, že rozhodovat smí jen ten soudce, který se účastnil od začátku do konce určitého soudního jednání. Pokud nastane situace, kdy se změní složení senátu, buď je nutné, aby hlavní líčení proběhlo znovu, anebo pokud vydá souhlas státní zástupce i obžalovaný, je možné podstatný obsah protokolu hlavního líčení přečíst bez nutnosti provádět hlavní líčení znovu dle § 219 odst. 3 TrŘ. Druhým procesním pravidlem je nepřerušitelnost soudního jednání, kde smyslem je rozhodnutí uskutečněné na základě čerstvého dojmu z řízení. Je tedy kladen důraz, aby mezi prováděním důkazů a posléze hodnocení nevznikl takový časový odstup, který by mohl mít vliv na následné rozhodování. V případě, kdy dojde k odročení soudního jednání na neurčito dle § 219 odst. 1 TrŘ, je

¹⁵⁰ V trestním řízení má státní zástupce důležité postavení, poněvadž v souladu s čl. 80 Ústavy je odsouzení pachatele trestné činnosti primárně věcí státního zastupitelství. Zdroj: Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/2007. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2014-07_1.

¹⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 355-357. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

smysl tohoto procesního pravidla zajištěn tím, že v pokračování odročeného jednání je předsedou senátu sdělen podstatný obsah doposud provedeného jednání, či je možné uskutečnit v případě potřeby jednání celé.¹⁵² Dále **zásada ústnosti** znamená, že je soudem rozhodováno na základě ústního přednesu stran a ústně provedených důkazů.¹⁵³ Tato zásada je spolu se zásadou bezprostřednosti zakotvena přímo v čl. 96 odst. 2 Ústavy. Dále zásada ústnosti je dána § 2 odst. 11 TrŘ, kde je stanoveno, že výpovědi svědků, znalců a obviněného jsou prováděny zpravidla výsledkem těchto osob. Tato zásada připouští ze zákona výjimky, například jde-li o výslech svědka dle § 102 TrŘ, osoby mladší osmnácti let a výslech byl proveden zohledněním okolností, které vzhledem k věku mohou nepříznivě ovlivnit duševní a mravní vývoj, tudíž je výslech prováděn obsahem tak, aby nebylo nutnost ho opakovat.¹⁵⁴

Zásada presumpce neviny vyplývá z § 2 odst. 2 TrŘ, kdy se na osobu, proti níž se vede trestní řízení, hledí jako na nevinnou do té doby, dokud není vina vyslovena pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Tato zásada nesmí chybět v Listině, kde ji zmiňuje čl. 40 odst. 2, dále ji zakotvují i mezinárodní dokumenty, jejichž účinky je Česká republika vázána, například čl. 14 odst. 2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹⁵⁵, dále čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Tato zásada je také spojována s obecným demokratickým principem řádnosti občanů¹⁵⁶, který stanoví, že řádný je každý občan, až do té chvíle, dokud není dokázán opak. Zásada presumpce nevin

osti dosti napomáhá uplatnění zásady materiální pravdy, jelikož požaduje po orgánech činných v trestním řízení, které jsou dle zákona povinny, prokázat vinu obviněného a obžalovaného s tím, že odsuzující rozsudek smí být vynes

en ve chvíli, pokud jsou odstraněny všechny důvodné pochybnosti vypovídající o jeho vině. Soud je povinen vynést zprošťující rozsudek na základě § 226 a) TrŘ, kdy vina nebyla prokázána.

¹⁵² CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 73-75. ISBN 807201594x.

¹⁵³ Pravidlo „quo non est in foro, non est in mundi“ – co není před soudem, není na světě. Zdroj: CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 75. ISBN 807201594x.

¹⁵⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 75-76. ISBN 807201594x.

¹⁵⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/zakony/120_1976.pdf.

¹⁵⁶ „Presumptio boni viri“ – to je presumpce řádného člověka. Zdroj: MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 133. ISBN 9788071795728.

Za těchto okolností platí pravidlo, kde nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevina. Z presumpce neviny vyplývají důležitá procesní pravidla, prvním z nich je pravidlo *in dubio pro reo*¹⁵⁷, ze kterého plyne, jsou-li ohledně viny obviněného nebo obžalovaného v otázkách skutkových pochybností, jež nelze dalším prováděním a zkoumáním důkazů odstranit, je nutné rozhodnout právě ve prospěch obviněného, či obžalovaného. Dalším procesním pravidlem je pravidlo, podle kterého je k odsouzení třeba dokázání viny obžalovanému. Orgány činné v trestním řízení musejí vinu obviněnému prokázat, neboť na samotném obviněném neleží důkazní břemeno, tudíž není povinen prokazovat svou nevinu, ale může tak činit ze své vůle, což je jeho právem, ovšem nikoliv povinností. Posledním procesním pravidlem se během trestního řízení obviněnému a obžalovanému ukládají jen ta omezení, která jsou zcela nezbytná pro dosažení účelu trestního řízení, vždy je nutno šetřit osobnost obviněné i obžalované osoby dle § 52 TrŘ.¹⁵⁸

Zásada volného hodnocení důkazu spočívá dle § 2 odst. 6 TrŘ v tom, že orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy dle vnitřního přesvědčení, které je založené na pečlivém uvážení všech okolností případu, jak jednotlivě, tak i v souhrnu všech faktů. Právní řád neupravuje žádná zákonná pravidla, která by ukládala určitou míru důkazů, které jsou potřebné k prokázání dokazované skutečnosti a dále pro stanovení důkazní síly konkrétního důkazu. Může se zdát, že na základě této zásady mají orgány činné v trestním řízení doslova „volnou ruku“ v hodnocení důkazů, avšak ve skutečnosti tomu tak není. Je povinností vytvářet přísně logický úsudek, který vyplývá z pečlivého, objektivního a hlavně všestranného uvážení všech dostupných důkazů jednotlivě, ale i v souhrnu všech. V rozsudku musí být v odůvodnění doloženo, které skutečnosti soud vzal jako prokázané, případně o jaká skutková zjištění své důkazy opřel, kterými úvahami se při hodnocení prováděných důkazů řídil a dále proč návrhům na provedení důkazů nevyhověl.¹⁵⁹ Uplatnění této zásady je mnohdy nesnadná myšlenková činnost, kde jistou roli hrají i životní zkušenosti dotyčného, kdo samotné

¹⁵⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 28. ISBN 978-80-7435-093-1.

¹⁵⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 27 - 29. ISBN 978-80-7435-093-1.

¹⁵⁹ § 125 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

hodnocení provádí. Volné hodnocení důkazů je nezbytný předpoklad zásady zjištění materiální pravdy v trestním řízení.¹⁶⁰

Další zásada je považována za cíl celého trestního řízení, poněvadž samotným účelem řízení je nalézt pravdu o skutku, jenž je předmětem řízení a ve kterém je spatřován trestní čin dle § 1 odst. 1 TrŘ. Z čehož vyplývá, že trestní řízení musí být zákonem upraveno tak, aby bylo možné dostatečně zaručit záruky, že v trestním řízení budou důležité okolnosti trestného činu významné pro rozhodnutí soudu zjištěny právě v co největším možném souladu se skutečností. V trestním řízení se rozhodnutí musí zakládat na přesně a úplně zjištěných faktech, u kterých nejsou spatřeny důvodné pochybnosti o pravdivosti, což vyplývá ze **zásady materiální pravdy**. Samotná vina obviněného musí být v trestním řízení nepochybně prokázána. Soud se v trestním řízení nemůže spokojit pouze s tím, co strany uznávají za skutečnosti, neboli tzv. formální pravdou, z toho důvodu je v trestním řízení využívána zásada vyhledávací¹⁶¹, na rozdíl od zásady projednací, která je používána u občanského soudního řízení.¹⁶² Je nutno podotknout, že v trestním řízení má sice důkazní povinnost státní zástupce, což ovšem v případě nesplnění důkazní povinnosti nemá nepříznivé procesní důsledky, jako by tomu bylo, kdyby na státnímu zástupci leželo důkazní břemeno. Z čehož vyplývá, že pokud by nebyly provedeny potřebné důkazy státním zástupcem, nezbavuje to soud povinnosti provést potřebné důkazy z jeho vlastní iniciativy.¹⁶³ Dále je důležité zmínit, že soud v trestním řízení, na rozdíl od soudu v civilním řízení, může vycházet ze „shodného tvrzení účastníků“ velice zřídka, jelikož v trestním řízení je nutné prokázat vinu obžalovaného a to i v případě, kdy se doznal. Ovšem lze konstatovat, že v praxi doznání ve výpovědi obviněného (obžalovaného) je důkazem, jenž pravděpodobně

¹⁶⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 79-80. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 807201594x.

¹⁶¹ Výjimku tvoří situace, kdy je upuštěno od dokazování skutečností, které státní zástupce i obviněný označili za nesporné a dále s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti zde není závažný důvod o prohlášení pochybovat dle § 314d odst. 2 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁶² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 31. ISBN 978-80-7435-093-1.

¹⁶³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 83. ISBN 807201594x.

povede k jeho odsouzení, pokud se neobjeví jiný důkaz, který by byl příčinou důvodných pochybností o rozhodnutí o vině osoby, která se doznala.¹⁶⁴

5.2 Dokazování v přípravném řízení

Přípravné řízení je prvním stadiem trestního řízení. Cílem je nejen prověřit podezření ze spáchání trestného činu, ale také opatřit podklady pro podání obžaloby a případně zabránit bezdůvodnému postavení obviněné osoby před soud. Přípravné řízení je takovým obstaráváním a hodnocením důkazů, které nemá v praxi nahrazovat činnost soudu. To znamená, že by měly být získány a provedeny pouze takové důkazy, které by nebylo možné provést v hlavním líčení nebo pokud by pozdější předložení znamenalo jejich znehodnocení či ztrátu. Policejní orgán a státní zástupce v přípravném řízení vyhledáním a provedením důkazů opatřují podklady pro svá rozhodnutí a dále dochází k procesnímu zajištění důkazů pro pozdější účely řízení před soudem, jelikož může nastat situace, kdy svědek zemře, a tudíž by zanikl i samotný důkaz. Dá se říci, že v této přípravné fázi řízení náležité zajištění důkazů je nezbytným předpokladem pro úspěšné provedení trestního řízení. Přípravné řízení má za cíl zjistit, jestli je důvodné podezření konkrétní osoby ze spáchané trestného činu a trvat na podání obžaloby a odevzdat věc soudu. Samotné dokazování se provádí v přípravném řízení v závislosti na druhu přípravného řízení takto, dokazování ve fázi prověřování, dokazování ve fázi vyšetřování a dokazování ve zkráceném řízení.¹⁶⁵

V případě zjištění policejním orgánem, ať už na základě vlastních poznatků, či trestního oznámení, nebo dokonce z podnětů jiných orgánů či osob, jakéhokoli podezření spáchání trestného činu, musí tento orgán uskutečnit všechna potřebná šetření a opatření k tomu, aby odhalil skutečnosti, jež nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Policejní orgán provede záznam, kde jsou uvedeny skutkové okolnosti, na základě kterých zahajuje řízení, tímto začíná **fáze prověřování**. Opis záznamu je nutno zaslat státnímu zástupci a to do 48 hodin od zahájení trestního řízení, čímž se mu dává na vědomí existence nové trestní věci. Policejní orgán opatřuje podklady a nezbytná vysvětlení a také zajišťuje stopy, tudíž je oprávněn požadovat vysvětlení

¹⁶⁴ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, s. 335-336. Právní monografie. ISBN 9788073574147.

¹⁶⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 315-316. ISBN 807201594x.

od fyzických, právnických či státních orgánů, dále odborné vyjádření od příslušných orgánů a pokud si to daná věc žádá, tak i znalecké posudky. Je nezbytné obstatat potřebné podklady, především spisy a jiné písemnosti, ohledat místo činu a věci a v neposlední řadě provádět zkoušku krve, či jiného podobného úkonu, pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, provádět lékařem prohlídku těla, je-li to nezbytné ke zjištění totožnosti či ke zjištění zachycených stop nebo následků trestního činu.¹⁶⁶ V řízení před soudem však obstojí takové důkazy, kde jejich provedení nemá zásadní vliv na danou skutečnost, tudíž není důležité, v jaké fázi trestního řízení byly provedeny, avšak je neopominutelný způsob jejich provedení, například znalecké posudky, či protokoly o ohledání.¹⁶⁷ Vedle toho jsou takové důkazy, které požadují důsledné dodržení zásad bezprostřednosti, ústnosti a veřejnosti. Vzhledem k tomu, že toto vše přípravné řízení nemůže zajistit, nelze tyto důkazy použít v řízení před soudem, avšak zde zákon činí výjimku, kde jsou stanovena jistá opatření dle § 158a TrŘ, což se týká výslechu svědků a rekognice.¹⁶⁸ Procesní hodnota těchto úkonů je dále podmíněna tím, že provedené výslechy je nutné provést znovu po zahájení trestního stíhání, zde již jako vyšetřovací úkony dle § 164 odst. 4. Dále úřední záznamy, které je nutné vyhotovit v této fázi přípravného řízení orgány činnými v trestním řízení, však nemají povahu samotného důkazu a u soudu slouží pouze k úvaze, zda bude důkaz proveden. Ovšem naopak zvukové, obrazové a jiné záznamy získané jako důkazy provedené v tomto stádiu lze užít stejně jako v následujících fázích trestního řízení dle § 158b odst.3 TrŘ. Fáze prověřování končím zahájením trestního stíhání dle § 160 odst. 1 TrŘ, či odevzdáním nebo odložením věci dle § 159a TrŘ.

Pokud ve fázi prověřování byly zjištěny a odůvodněny takové skutečnosti o spáchání trestného činu a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že spáchaný čin provedla konkrétní osoba, tak policejní orgán rozhodne o zahájení trestního stíhání té osoby, čímž začíná **fáze vyšetřování**. Na základě § 164 odst. 1 TrŘ postupuje policejní orgán při vyšetřování z vlastní iniciativy takovým způsobem, aby co nejrychleji

¹⁶⁶ §158 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁶⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 317. ISBN 807201594x.

¹⁶⁸ Je-li nutné provést neodkladný či neopakovatelný úkon v podobě výslechu svědka nebo rekognice, děje se tak na návrh státního zástupce za účasti soudce, avšak soudce pouze dohlíží na zákonnost provedení úkonu, soudu v tomto případě nemá právo zkoumat závěr státního zástupce, zda je úkon neodkladný nebo neopakovatelný podle zákona.

byly v potřebném rozsahu vyhledány důkazy, které by objasnilly důležité skutečnosti případu. V této fázi přípravného řízení jsou prováděny výslechy znalců, dále svědků dle § 164 odst. 1 TrŘ, kdy se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, dále jde-li o výslech osoby mladší patnácti let, či o osobu, u které je snižená schopnost správně a úplně vnímat, zapamatovat si či reprodukovat a to s ohledem na její psychický stav, či nasvědčují-li zjištěné skutečnosti, že by mohl být na výpověď svědka vyvíjen nátlak. Úkony, které byly prováděny před zahájením trestního stíhání nemusí být opakovány, pokud byly řádně provedeny. Policejním orgánem jsou vyhledávány a prováděny takové důkazy, které svědčí ve prospěch či v neprospěch obviněného. Již v této fázi nesmí být obviněný žádným způsobem donucován k výpovědi, ani k doznání viny. Fáze vyšetřování je ukončena podáním obžaloby, anebo dojde k jinému rozhodnutí či opatření, což může být postoupení věci jinému orgánu¹⁶⁹, nebo zastavení trestního stíhání.¹⁷⁰

Zkrácené přípravné řízení je taková forma přípravného řízení, kde lze rychle provést policejní šetření o méně závažných skutcích a omezit procesní dokazování na minimum, poněvadž nutné procesní důkazy mohou být provedeny až v řízení před soudem. Pro konání zkráceného řízení je nutné splnit jisté předpoklady uvedené § 179a odst. 1 TrŘ, konání o trestných činech, jenž přísluší v prvním stupni okresnímu soudu a na které trestné činy je stanoven zákonem trest odnětí svobody s horní hranicí pět let v případech, kdy podezřelý je přistižen přímo při činu či bezprostředně poté. Nebo se během prověřování trestního oznámení či jiného podnětu k trestnímu stíhání objevily skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelou osobu bude možné do dvou týdnů postavit před soud. Orgány činné v trestním řízení provádí dokazování obdobně jako ve fázi prověřování. Ovšem v této fázi není vyloučeno provést výslech svědka, či rekognici jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon dle § 158a TrŘ. Co se týká odborných otázek, tak se v této fázi zpravidla prokazují odborným

¹⁶⁹ Dle § 171 TrŘ může nastat situace, kdy výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestní čin, avšak o skutek, který by mohl být posouzen jiným orgánem jako přestupek. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁷⁰ Dle § 172 TrŘ státní zástupce zastaví trestní stíhání například nejsou-li žádné pochybnosti o tom, že se skutek nestal, pro který se trestní stíhání vede. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

vyjádřením, jelikož z hlediska povahy a délky není prostor na přibrání znalce, kterým by byl podán znalecký posudek ústně do protokolu ve zjednodušeném řízení před soudem.¹⁷¹

5.3 Dokazování v předběžném projednání obžaloby

Předběžné projednání obžaloby nastupuje na řadu po přípravném řízení, jestliže přípravné řízení bylo ukončeno podáním obžaloby, kde následně přezkoumáním předseda senátu usoudil dle obsahu žaloby a spisu, že je nutno ji předběžně projednat v zasedání senátu. Jedná se o samostatné, fakultativní stadium trestního řízení, které má za cíl zjistit, jestli výsledky přípravného řízení jsou dostatečným podkladem pro projednání věci v hlavním líčení. Účelem však není hodnotit vinu obviněného, nýbrž zjistit zda nedošlo v přípravném řízení k procesním vadám, zda je dána příslušnost soudu a jestli byly dostatečně objasněny všechny důležité skutečnosti, které jsou nezbytné pro provedení hlavního líčení a následně rozhodnutí.¹⁷²

V zásadě se předběžné projednání obžaloby uskutečňuje v neveřejném zasedání, ale považuje-li to předseda senátu potřebné pro rozhodnutí soudu, je možné nařídit veřejné zasedání dle § 187 odst. 1 TrŘ. Soud vždy prozkoumá celou obžalobu a je z tohoto hlediska podaná zpráva, kde je pozornost soustředěna na otázky, jež je nutno řešit. Dále dle § 187 TrŘ je přezkoumávána úplnost důkazního materiálu a důvody obžaloby soudem na základě spisu. V případě potřeby posouzení určitého dílčího rozhodnutí dle § 188 TrŘ lze objasnit rozhodné skutečnosti přečtením protokolů o důkazech, a to například o výsledku obviněného, svědka či jiných písemností. Zde není možné provádět výslech obviněného, svědka, nebo dokonce znalce, poněvadž toto stádium nenahrazuje hlavní líčení a účelem předběžného projednání obžaloby není odstranit nedostatky řízení předchozího, tudíž přípravného. V této fázi jsou prováděny pouze takové úkony, na základě kterých se uskutečňuje rozhodnutí dle § 188 TrŘ.¹⁷³

¹⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 518-522. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 528-529. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁷³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 532. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

Existuje několik možností, jakým způsobem lze rozhodnout po předběžném projednání obžaloby. Jsou jimi například předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti, postoupení věci či zastavení trestního stíhání. Soud po předběžném projednání obžaloby rozhodne, že danou věc předloží k rozhodnutí soudu, který je jemu nadřízen a dle jeho uvážení je k dané věci příslušný, v případě kdy sám není příslušný k projednání. Dále lze postoupit věc a to jinému orgánu, jsou-li spatřeny okolnosti, které vyplývají z výsledků předchozí fáze. Z toho je nepochybně patrné, že se nejedná o trestný čin, ale pouze o skutek, který je možné jiným příslušným orgánem posuzovat jako přestupek, jako jiný správní delikt či jiné kárné provinění. Dále soud zastaví trestní stíhání v případech dle § 171 odst. 1 TrŘ, jestliže například nebylo prokázáno, že byl skutek spáchán obviněným, či skutek není trestním činem, a proto není shledán důvod k postoupení této věci. Vedle obligatorního zastavení trestního stíhání zákonná úprava dává možnost soudu, kdy pouze může trestní stíhání zastavit a to dle § 172 odst. 2 TrŘ kdy, trest, kvůli kterému je vedeno trestní stíhání nemá žádný význam vedle trestu, který již byl obviněnému uložen, či lze očekávat postihnutí obviněné osoby jinak apod.¹⁷⁴

5.4 Dokazování v hlavním líčení

Obligatorním a nejdůležitějším stádiem trestního řízení je hlavní líčení, které je považováno za těžiště samotného dokazování. Jsou zde uplatňovány základní zásady trestního řízení, především zásada veřejnosti, ústnosti, bezprostřednosti. Největším smyslem hlavního líčení je přezkoumat obvinění, jež jsou obsažena v obžalobě. V této fázi trestního řízení jsou vyhledané a procesně již zajištěné důkazy z přípravného řízení prováděny a následně hodnoceny, zejména jestli došlo ke spáchání trestného činu a obviněný je pachatelem. V hlavním líčení má státní zástupce postavení strany, již tomu není jako v přípravném řízení, kdy rozhodoval o postupu a podání obžaloby. Zde státní zástupce sám navrhuje provedení důkazů uvedených v obžalobě, které je nutno provést. Soud v hlavním líčení přezkouvává obvinění, která jsou obsažena v obžalobě a za aktivní účasti stran o nich provádí dokazování. Za správnost a úplné

¹⁷⁴ § 188 TrŘ. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

zjištění skutkového stavu a za zákonná rozhodnutí je zodpovědný právě soud, tudíž on je ten, který může provádět dokazování i při nečinnosti stran, anebo při nevyčerpání všech důkazních možností.¹⁷⁵

Po přednesení se přistupuje k samotnému dokazování, které začíná výsledkem obžalovaného¹⁷⁶, je mu dán prostor vyjádřit se k obsahu obžaloby, znovu je mu dovoleno vyličit skutek, jenž je předmětem obžaloby bez ohledu na to, jaký je obsah protokolu předchozího výsledku v přípravném řízení. K tomu, aby vypovídal, či se doznal, nesmí být v žádném případě nucen dle § 92 odst. 1 TrŘ, poněvadž možnost vypovídat je jeho právem, nikoliv povinností. V praxi může docházet k situaci, že se během hlavního líčení objeví rozpory v porovnání s výsledkem obviněného v přípravném řízení. Soud je povinen na tyto skutečnosti obviněného upozornit a zároveň je povinen se dotázat na příčiny daných změn. Provádění důkazu výpovědi obžalovaného se uskutečňuje zpravidla výsledky, avšak jsou stanoveny případy, které jsou ze zásady ústnosti vyjmuty a to dle § 207 odst. 2 TrŘ, kdy je dovoleno číst protokoly dřívějších výpovědí obžalovaných za předpokladu, je-li obžalovaný nepřítomen, dále odepře vypovídat, či jsou objeveny rozpory oproti dřívější výpovědi, jak je zmíněno výše.¹⁷⁷

Hlavní líčení dodržuje zásadu ústnosti, tudíž důkazy výpovědi svědků, znalců, obžalovaného se provádí v zásadě výsledky. Stejně jako u výsledku obviněného jsou zákonnou úpravou upraveny i výjimky týkající se výsledku svědka. Přečíst protokol o výpovědi svědka lze v případech, kdy soud nepokládá osobní výslech za nezbytně nutný a státní zástupce i obžalovaný s takto navrženými postupy souhlasí. Dále toto lze učinit v případech, kdy se svědek bez předešlé omluvy nedostaví po řádném předvolání, či se z jednacích síní bez vážného důvodu vzdálí. Za těchto okolností není souhlasu obviněného třeba, k přečtení postačí souhlas státního zástupce.¹⁷⁸ Další výjimku z přečtení protokolu o výpovědi nejen svědka, ale i spoluobžalovaného

¹⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 540-542. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁷⁶ Dokazování začíná výsledkem obviněného dle § 207 odst. 1 TrŘ, dále pořadí provádění důkazů je prováděno dle vlastní úvahy předsedy senátu. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

¹⁷⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 551-552. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁷⁸ Obviněný na tyto okolnosti musí být dle § 211 odst. 1 TrŘ předem upozorněn. Zdroj: Zákon č. 141/1961 Sb.o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

tvoří případy, kdy byl proveden předchozí výslech a dle § 212 odst. 2 TrŘ osoba zemřela, či se stala nezvěstnou aj. Další přečtení protokolu při hlavním líčení je možné, jakmile svědek bez oprávnění odepřel vypovídat anebo se v zásadních bodech odchyluje od své předešlé výpovědi a obhájci, nebo obviněnému byla již dříve dána možnost se výslechu zúčastnit a pokládat otázky. Také jestliže se osoba svědka stala předmětem násilí, podplácení, příslibů či jiných výhod a tím byla naváděna k podání křivé výpovědi a v případě ovlivnění výpovědi v důsledku chování obžalovaného či veřejnosti v průběhu výslechu v hlavním líčení. Na základě využití práva odepřít výpověď dle § 100 TrŘ je možné přečíst protokol o výpovědi svědka pouze za předpokladu, že byl svědek řádně poučen a řádně prohlásil, že tohoto práva nevyužívá. Co se týká výslechu znalce, protokol, či písemný posudek lze přečíst po předchozím poučení znalce a nejsou-li žádné pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku a že v neposlední řadě státní zástupce i obžalovaný s přečtením souhlasí. Dále posudky, listiny a další věcné důkazy se během hlavního líčení přečtou a stranám je umožněno do nich nahlédnout.¹⁷⁹

V hlavním líčení se očekává součinnost stran při dokazování. Vyhledat, předložit a se souhlasem soudu provést důkaz může každá ze stran. Soud také dává souhlas státnímu zástupci, obžalovanému obhájci a dalším osobám zúčastněných na řízení, aby mohli klást osobám, které jsou vyslýchány doplňující otázky ve chvíli, kdy soud již další nemá. I přesto, že se očekává v trestním řízení součinnost stran a dle § 2 odst. 5 TrŘ má státní zástupce dokonce povinnost dokázat vinu obžalovaného, tak procesní odpovědnost za zjištění skutkového stavu, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, nese soud. Z čehož je patrné, že soud i přes součinnost stran při dokazování sám doplňuje dokazování v takovém rozsahu, který potřebuje při svém následném rozhodování. Při doplnění podkladů pro rozhodnutí bude aktivní zejména tehdy, je-li státní zástupce neúčinný a je na základě okolností zřejmé, že důkazní možnosti nejsou stále vyčerpány. V této fázi trestního řízení nesmí být opomíjeno právo obžalovaného na vlastní obhajobu, tudíž je dotazován po každém provedeném důkazu, zda se chce nějak ke konkrétnímu důkazu vyjádřit a jeho vyjádření je zapisováno do protokolu. Jakmile jsou provedeny všechny důkazy, žádná ze stran nečiní návrhy na další doplnění dokazování a nejsou další důkazní návrhy či bylo

¹⁷⁹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 320-322. ISBN 807201594x.

uskutečněné rozhodnutí, že další důkazy se provádět nebudou, tak teprve tehdy je dokazování prohlášeno předsedou senátu za ukončené a následně je dáno slovo závěrečným řečem dle § 216 odst. 1 TrŘ.¹⁸⁰

5.5 Dokazování v odvolacím řízení

Odvolání patří mezi řádné opravné prostředky, s jeho pomocí lze napadnout prozatím nepravomocný rozsudek, jenž vydal soud prvního stupně. Důvodů, na jejichž základě může být podáno odvolání, je několik, jako příklad lze uvést vady procesněprávní, kde je výrok považován za neúplný, nejasný, nesrozumitelný a je možné si ho vyložit několika způsoby.¹⁸¹ Obsah odvolání musí dostatečně odůvodňovat, které výroky daného rozsudku napadá a jaké vady jsou konkrétně rozsudku vytýkány, či samotnému řízení, které předcházelo rozsudku dle § 249 odst. 1 TrŘ. Odvolání nemusí pouze zpochybňovat rozhodnutí, tohoto opravného prostředku může být využíváno, i pokud se objevily nové skutečnosti a důkazy § 249 odst. 3 TrŘ, které vyšly najevo teprve až poté, co byl vyhlášen rozsudek prvního stupně, či takové skutečnosti, které nastaly až poté, například v případě, kdy se výrazně změnil zdravotní stav obžalovaného.¹⁸²

Přezkoumány odvolacím soudem jsou jen ty oddělitelné výroky, proti nimž byla podána stížnost a dále správnost postupu řízení, který těmto rozsudkům předcházel. V tomto řízení je možné provádět dokazování v případě potřeby, jež je nezbytné k odstranění či vyvrácení pochybností o tom, zda jsou skutková zjištění soudu prvního stupně správná a úplná. Odvolací řízení probíhá převážně ve veřejném zasedání, může však proběhnout celé či z části v neveřejném zasedání.¹⁸³ Neveřejné zasedání je nařízeno tehdy, kdy je nutno odvolání zamítnout, dále odmítnout z formálních důvodů anebo lze rozhodnout na podkladě spisů bez ústního jednání a provádění důkazu. Tudiž v neveřejném zasedání se vychází z dokazování z předchozího stádia řízení. V ostatních

¹⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 552-555. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁸¹ Například zprošťující rozsudek neobsahuje důvod, o jenž se zproštění opírá.

¹⁸² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 582-603. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁸³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 324. ISBN 807201594x.

případech je nařízeno veřejné zasedání, kdy je provádění důkazů odvolacím soudem fakultativní¹⁸⁴, tudíž i bez něj lze po přezkoumání věci dospět k názoru, na jehož základě lze provést některá rozhodnutí. Jde o to rozhodnutí, kde z rozsudku je patrné, že rozsudek i samotné řízení před ním trpí vadami, jež není možné odstranit ve veřejném zasedání, anebo naopak, že odvolání není důvodné, poněvadž rozsudek je správný. Zákonná úprava umožňuje v odvolacím řízení takový rozsah dokazování, kde důkazy se provádí jako při hlavním líčení, aby v případě existence vad napadeného rozsudku byly doplněny takové podklady, které jsou potřebné pro rozhodnutí odvolacího soudu. Tato možnost provádění důkazů není možná dle § 263 odst. 6 TrŘ v případě, kdy by se jednalo o tak rozsáhlé a obtížné dokazování, které by v podstatě nahrazovalo činnost soudu prvního stupně. Při rozhodování může odvolací soud přihlížet jen k takovým důkazům, které byly řádně provedeny ve veřejném zasedání, dále tyto důkazy jsou hodnoceny v souvislosti s těmi, které byly provedeny soudem prvního stupně v hlavním líčení, kde je odvolací soud hodnocením takových důkazů vázán. Naopak soud není v tomto řízení vázán u důkazů, které byly v této fázi opakovaně provedeny, anebo provedeny nebyly před soudem prvního stupně. Zde je tedy možnost, se od skutkového zjištění oproti soudu prvního stupně odchýlit.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Což je rozdíl od hlavního líčení, kde provádění důkazu se provádí vždy.

¹⁸⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 617-624. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

6 PORUŠENÍ ZÁKONA V RÁMCI DOKAZOVÁNÍ

Problematika porušení zákona v rámci dokazování není výslovně trestním řádem upravena. Z čehož je patrné, že v zákonné úpravě nejsou výslovně uvedeny procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení z hlediska použití důkazu až na výjimku dle § 89 odst. 3 TrŘ, což je příklad nejzávažnějšího porušení předpisů o dokazování. Důkaz, jenž je získán nezákonným donucením¹⁸⁶ či hrozbou, je zakázáno použít v řízení, tudíž je **absolutně neúčinný**, avšak to neplatí v případě, kdy je takto získaný důkaz použit proti osobě, která takového donucení či hrozby donucení použila. Zákonná úprava naopak představuje obsáhlý výčet zákazů důkazů. Ze zákazu předmětu dokazování lze uvést výslech svědka, kdy je zakázáno vyslýchat ho o okolnostech, jež se týkají utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem, za předpokladu, že nebyl této povinnosti zachování tajemství příslušným orgánem zproštěn dle § 99 odst. 1 TrŘ. Dále lze jako příklad uvést zákaz způsobu provedení důkazu v případě obviněného, nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi, či doznání dle § 92 odst. 1 TrŘ.¹⁸⁷

Porušení předpisů o dokazování nemá pokaždé stejný význam. V jednom případě se jedná pouze o formální vady¹⁸⁸, avšak v jiném případě se mohou vyskytovat takové nedostatky, na základě kterých je důkaz v trestním procesu nepoužitelný. Lze hovořit o podstatných vadách dokazování¹⁸⁹, což má za následek **neúčinnost důkazu**, a to buď neúčinnost **absolutní, nebo relativní**. **Absolutně neúčinný důkaz** má takové vady, které nelze odstranit, tudíž se na tento důkaz hledí jako by vůbec neexistoval. Nelze ho tedy v trestním řízení použít. K absolutní neúčinnosti je nutné přihlížet z úřední povinnosti. V praxi je takto neúčinným důkazem například výpověď obviněného, která byla prováděna na základě předstíraných klamavých a nepravdivých

¹⁸⁶ Jedná se například o fyzické násilí, jehož cílem je získat důkaz, avšak proti vůli jiné osoby.

¹⁸⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 359-360. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁸⁸ Formální vady nezpůsobují ani relativní neúčinnost důkazu. Například nedojde-li ke zjištění všech osobních dat obviněného dle § 91 odst. 1 TrŘ, což ovšem nemá vliv na účel dokazování, čímž je získat pravdivou výpověď o věci. Zdroj: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 363. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁸⁹ Podstatné vady mohou ovlivnit správnost rozhodnutí, například dle 258 odst. 1 písm. a TrŘ, kde podstatná vada řízení včetně dokazování má na následek zrušení napadeného rozsudku v odvolacím řízení a převážně je v tomto případě věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, kde musí být taková vada napravena.

okolností dle § 92 odst. 3 TrŘ. Dále je absolutně neúčinná i taková výpověď obviněného, která je získána donucením, ať už psychickým, či fyzickým.¹⁹⁰ Vedle absolutně neúčinného důkazu má **relativně neúčinný** důkaz také jisté vady, ovšem takové, které lze odstranit. Dokud nebudou tyto vady odstraněny, nelze k takovému důkazu přihlížet. Například dle § 99 odst. 2 TrŘ je zakázáno provádět výslech svědka, pokud by svou výpovědí porušil povinnost mlčenlivosti uloženou státem. Takto získaná výpověď, jejíž provedení je zákonem zakázáno, je neúčinným důkazem, avšak jen relativně, poněvadž tato vada je odstraněna ve chvíli, jakmile je osoba zproštěna své povinnosti zachovat mlčenlivost.¹⁹¹

Získané důkazy se hodnotí z hlediska závažnosti, pravdivosti a také skutečnosti, zda byl důkaz získán dovoleným způsobem.¹⁹² Právě zákonnost dokazování se posuzuje na základě toho, jestli byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví zákon, nebo jestli byl opatřen a proveden těmi procesními subjekty, které na to mají oprávnění. Dále se posuzuje, zda byl důkaz opatřen a proveden v takovém procesním stádiu, kde procesní subjekt dle zákona může takto opatřovat a provádět důkazy, jenž slouží jako podklad pro rozhodnutí, zejména soudu. V neposlední řadě je posuzováno, jestli se důkaz týká předmětu dokazování, tudíž takového skutku, o kterém se řízení vede a jestliže byl opatřen a proveden takovým způsobem, který je stanoven zákonem.¹⁹³ Je nutno podotknout, že soud je ten, kdo rozhoduje o přípustnosti důkazu. V každém případě je nutné důkladně zvážit okolnosti a poté rozhodnout o použitelnosti důkazu.

¹⁹⁰ NETT, Alexander. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 4. Právnícké sešity, č. 100. ISBN 8021011637.

¹⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 361-363. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

¹⁹² NETT, Alexander. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 4. Právnícké sešity, č. 100. ISBN 8021011637.

¹⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011, s. 363. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

7 ROZBOR PRAKTICKÉHO PŘÍKLADU

Tato část práce je věnována skutečnému případu z praxe. Na základě vydaného rozsudku bude analyzován proces dokazování. Zároveň zde bude rozebráno, jaké důkazní prostředky byly v konkrétním případě provedeny a na základě kterých důkazů příslušný soud v dané věci rozhodl. Je nutné zmínit, že některé skutečnosti, jako jsou například totožnosti osob, budou pozměněny. Zároveň nebudou poskytnuty informace o soudu, který příslušné rozhodnutí vydal.

Rozsudkem krajského soudu z listopadu 2009 bylo rozhodnuto o vině pana Pavla, který byl v lednu roku 2009 zhruba kolem půlnoci napaden podnapilým poškozeným panem Romanem a to ve svém osobním automobilu. Poškozený pan Roman pana Pavla několikrát udeřil pěstí do obličeje a pan Pavel na to zareagoval tak, že poškozeného opakovaně bodl dýkou, již s sebou vozil ve vozidle, do oblasti hlavy, hrudníku a horních končetin. Obžalovaný musel být srozuměn s tím, že takovým násilím může poškozené osobě, tudíž panu Romanovi, způsobit smrt. Ten na následky zranění utrpěné obžalovaným panem Pavlem zemřel. Soud toto označil jako úmyslné usmrcení, čímž se dopustil trestného činu vraždy dle § 219 odst. 1 zákon č. 140/1961 Sb., trestního zákona, dále jen tr. zákon.¹⁹⁴ Obžalovaný byl odsouzen za použití § 40 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody na dobu osmi let a je zařazen ve výkonu trestu do věznice s ostrahou.

Obviněný pan Pavel u hlavního líčení vypověděl, že pracuje jako taxikář a že tu noc měl noční směnu a stál na parkovišti pro taxikáře a čekal, zda nedostane zprávu z dispečinku o případném zákazníkovi. Přiznává, že možná na chvíli usnul, když uslyšel několikrát za sebou nepřiměřené bouchání na okno a střechu automobilu, myslel si, že je to zákazník, a tak odemkl vůz. Poté se otevřely dveře na jeho straně a pan Pavel uviděl opilého pana Romana, který mu téměř okamžitě dal ránu pěstí do obličeje a začal se násilím soukat do vozidla a přitom neustále pěstmi bušil do obžalovaného. Pan Pavel byl otřesený a během trvajících útoku sáhl levou rukou po noži a přitom neustále stačil vykřývat velmi silné a agresivní rány pana Romana. Po chvíli slyšel někoho zvenku křičet „nech ho“, přičemž dotyčný křičící muž vytáhl pana Romana z auta ven.

¹⁹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/.

Obžalovanému chvíli trvalo, než se z auta vysoukal, jelikož byl po útoku pana Romana natlačen v mezeře mezi předními sedačkami. Když vystoupil z vozidla, viděl, že muž, který vytáhl pana Romana z jeho auta, je ušpiněn od krve. V tu chvíli si povšiml, že i on je celý od krve. Také si všiml starší ženy, která se skláněla nad ležícím panem Romanem. Následně na to přijela sanitka. Obžalovaný neví, jak přesně vznikly rány na těle poškozeného, jelikož neměl čas o tom přemýšlet, protože útok byl velmi rychlý a agresivní. Obžalovaný si ani nevzpomíná, že by poškozeného bodl, poškozený se mohl na nůž nabodnout sám, když se pokoušel vniknout do vozidla. Pan Pavel měl již v minulosti s panem Romanem konflikt, avšak není jediný, kdo měl s tímto pánem co dočinění. Pan Roman totiž už kdysi obtěžoval a fyzicky napadal pár kolegů obžalovaného a dokonce musela zasahovat i policie. Obžalovaný také uvedl, že starší žena, která vypovídala jako svědek, uvádí nepravdu v tom, že jí měl obžalovaný poté, co vystoupil z vozidla vyhrožovat a vulgárně nadávat. Dle jeho slov jí pouze řekl, ať z místa vypadne, že tam nemá co dělat. Rozhodně také nesouhlasí s tvrzením té ženy a také dalšího svědka, že viděli, jak pan Roman ustupoval a chtěl již z auta odejít, čehož využil obžalovaný a několikrát ho bodl. Dle slov pana Pavla museli poškozeného pana Romana z auta vytáhnout, jelikož na něm stále klečel a ohrožoval ho.

Jako další byli vyslechnuti dva svědci pan Petr, který pana Romana vytahoval z auta obviněného a paní Alena, ta žena, která panu Petrovi pomáhala. Jejich výpověď byla naprosto totožná. Pan Petr uvedl, že se potkal se svou sousedkou paní Alenou venku před domem, paní Alena šla venčit svého psa a pan Petr šel do svého vozu pro zapomenutou peněženku. Oba chvíli stáli před domem a povídali si, když uslyšeli rány, jako by někdo bušil na střechu auta zaparkovaného kousek od nich. Oba se šli podívat, co se děje a viděli, jak pan Roman otvírá dveře auta na straně řidiče a rozmachuje se pěstí směrem dovnitř do auta a šermuje tam rukama. Když přiběhli k autu, viděli pana Romana, jak stojí oběma nohama na zemi a tělem je nahnutý v taxikářském vozidle a pana Pavla, jak si kryje obličej a máchá nožem. Chytili pana Romana za kabát a zhruba 10 vteřin ho tahali z vozidla, pan Roman dle jejich slov v podstatě z auta po chvíli vypadl sám a svalil se celý zakrvavený na zem. V panu Romanovi poznali muže, který často holduje alkoholu a bývá agresivní.

Byly provedeny dva znalecké posudky z oboru lékařství. První z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychiatrie-specializace klinická psychologie. Tento

znalecký posudek potvrdil, že obžalovaný byl v době spáchání trestného činu zcela duševně v pořádku, nebyla prokázána ani závislost na alkoholu či jiných látkách a bylo potvrzeno, že se jedná o nekomplikovanou a vyváženou osobu s kontrolovatelnými emocionálními projevy bez sklonů k agresivitě. Druhý znalecký posudek byl z oboru zdravotnictví, oddělení soudního lékařství, kde se potvrdilo, že poškozený byl skutečně opilý a že bodné a řezné rány nemohly vzniknout v důsledku toho, jak uvádí obžalovaný, prý pan Roman si na nůž nejspíš lehnul. Z provedeného šetření je patrné, že rány jsou poměrně hluboké a v důsledku jejich tvaru a směru byly způsobeny bodáním. Dále byl proveden znalecký posudek z oboru kriminalistiky, kde se dospělo k takovému výsledku, že se jednalo o obrannou situaci, jelikož obžalovaný měl právo bránit sebe a svůj majetek, avšak použil nepřiměřenou obranu. U hlavního líčení byly nadále předvedeny listinné důkazy, protokol o ohledání místa činu, protokol o rekonstrukci, lékařská zpráva.

Na základě těchto předvedených důkazů soud dospěl k závěru, že obžalovaný svým jednáním naplnil po objektivní i subjektivní stránce skutkovou podstatu trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zákona, neboť jiného úmyslně usmrtil. Tomuto skutku v podstatě nasvědčovaly i výsledky přípravného řízení. Soud upřesnil průběh trestného činu na základě výsledků dokazování, které probíhalo před soudem.

V tomto případě je nutno zmínit, že obviněný při výpovědi sám nezapíral, že k trestnému činu došlo, avšak pouze zkreslil důležité informace o tom, jak se daný skutek stal, což je obviněnému dovoleno, jelikož on svou výpovědi hájí sám sebe. Okolnosti ohledně spáchaného trestného činu objasnily především znalecké posudky, lékařská zpráva a výpovědi svědků, ze kterých je patrné, že poškozená osoba se na dýku nenabodla sama, jak tvrdí ve výpovědi sám obviněný. Z výše uvedeného vyplývá, že proces dokazování je v tomto případě dostačující, tudíž není potřeba navrhopat a vyhledávat další důkazy. Z předložených důkazů není pochyb o vině pachatele, a tak zde nejsou důvodné pochybnosti o tom, že by tento trestný čin obžalovaný nespáchal. Soud při rozhodování v tomto případě nijak nepochybil, dokazování probíhalo v souladu se zásadami trestního řízení, které jsou nezbytnou součástí celého procesu trestního řízení.

ZÁVĚR

Dokazování v trestním řízení je nedílnou součástí celého řízení. Pomocí tohoto procesu se orgány činné v trestním řízení mají možnost seznámit s událostí, jež se udála v minulosti a právě za pomoci důkazních prostředků, z nichž získané důkazy pomáhají rekonstruovat již uskutečněnou událost. Důkazy jsou následně předvedeny před soudem, ten na základě zjištěných skutečností rozhoduje a pachatelům ukládá trest dle zákona, což je účelem celého trestního řízení.

Po úvodním seznámení s obecným pojmem dokazování se práce věnuje pohledu do historie. V dávných dobách neexistovala práva na spravedlivý proces a nebyl zde prostor ani pro dokazování. Pokud tedy došlo ke spáchání trestného činu, neprobíhalo žádné trestní řízení, tudíž ani proces dokazování, poškozený sám uskutečnil odplatu dle svého uvážení. Později, ještě než bylo prováděno dokazování, uplatňovaly se velmi kruté tresty. Tato skutečnost mohla mít za následek potrestání i nevinné osoby. Vzhledem k tomu, že trestání osob probíhalo veřejně, měl trest spíše preventivní funkci než výchovnou, jelikož díky své krutosti sloužil jako odstrašující případ pro potencionální pachatele. Poté se důkazní řízení začalo formulovat v předhusitské době, kde se objevují i zásady veřejnosti, ústnosti a projednací, kde strany samy vyvíjely iniciativu. Dokazování využívalo ordálových neboli božích soudů, v němž soudce pouze přihlížel procesu dokazování, zdali jsou dodržována všechna pravidla, zatímco rozhodující pravomoc měl Bůh. V této době již existuje proces dokazování, avšak nedá se hovořit o tom, že by ordály byly spravedlivým procesem dokazování, jelikož zde mohl i skutečný pachatel vyjít jako nevinný. Postupem času začalo dokazování nést rysy podobné dnešnímu procesu dokazování, což se týká samotného procesu a následného předvedení důkazu ve vlastním líčení v zemských soudech. Vedle dokazování před zemskými soudy zde probíhalo i dokazování u městských soudů, kde se v případech obžalovaných z nižších vrstev používala tortura, neboli výpověď na mučidlech. Takto získaná výpověď je z pohledu dnešní doby naprosto nepřijatelná, jelikož se jednalo o donucení k přiznání viny. A navíc takto získané doznání bylo považováno za rozhodující důkaz. Avšak opět se nemuselo jednat o skutečného pachatele, jelikož pod takovým nátlakem se přizná i nevinná osoba. Během následujících let v procesu dokazování nenastaly zásadní změny. Ordály neboli boží

soudy definitivně zrušila až Marie Terezie. Její syn Josef II. se zasloužil o vydání Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech za ně, kde již trestání mělo výchovný charakter. V později vydaném Západohališském trestního zákoníku byly ukotveny demokratické zásady trestního práva. Tento vývoj přerušil protektorát Čechy a Morava, který zavedl německé trestní právo, dále po osvobození se dokazování postupně vyvíjelo do doby, jaké ho známe dnes.

V další části práce je vedle trestního řízení zmíněno občanské soudní řízení. U obou těchto řízení jsou v procesu dokazování uplatňovány určité zásady s tím, že některé zásady mají obě řízení společné, těmi jsou zásada materiální pravdy, zásada volného hodnocení důkazů, zásada veřejnosti, zásada ústnosti a zásada bezprostřednosti. Nálezací řízení, jež je součástí občanského soudního řízení, se dělí na sporné a nesporné řízení. Je nutno podotknout, že nesporné řízení užívá převážně stejných zásad jako samotné trestní řízení, těmi jsou zásada oficiality, kde řízení začíná z úřední povinnosti soudu, zatímco sporné řízení se zahajuje podáním žaloby, a tak žalobce sám určuje, zda k řízení před soudem dojde, jedná se o zásadu dispoziční. A dále žalobce je ten, který může kdykoliv řízení zastavit, kdežto to v trestním řízení není možné. Další zásadou společnou pro trestní řízení a nesporné řízení nálezacího řízení je zásada vyhledávací, kde soud sám musí vyhledat takové důkazy, které jsou nezbytné pro rozhodnutí. Kdežto u sporného řízení převažuje zásada projednací, kde jsou to samy strany, které obstarávají pomocí důkazních prostředků jednotlivé důkazy potřebné pro rozhodnutí, v tomto případě to není povinnost soudu. Zde důkazní břemeno nesou jednotlivé procesní strany, zatímco u trestního řízení a nesporného řízení toto břemeno nese soud. Za předpokladu, že by důkazní břemeno v trestní řízení nesli účastníci stran jako je tomu v civilním řízení, měla by osoba proti níž se trestní řízení vede možnost zaujmout k tomuto faktu více stanovisek. V tuto chvíli by účastníci stran mohly kalkulovat a záleželo by jen na nich, jak by se této „zodpovědnosti“ důkazního břemene zhostili. A proto lze považovat za pozitivní, že důkazní břemeno v trestním řízení nenesou právě sami účastníci. Obě tato řízení jsou nezbytná v našem právním systému, jelikož se snaží vychovávat společnost k tomu, aby jednotlivci respektovali práva ostatních a vedle toho cílem trestního řízení dále je předcházet trestné činnosti a minimalizovat ji.

Orgány činné v trestním řízení pomocí důkazních prostředků získávají poznatky o skutečnostech, z nichž plynoucí důkazy předvedené před soudem buď usvědčují pachatele, či nikoliv. Právní úprava vymezuje procesní postupy, které musí být dodrženy při získávání jednotlivých důkazů, aby byly získány zákonným způsobem a mohli se následně předvést před soudem. Důkazních prostředků k získání podkladů, jakožto důkazů, pro rozhodnutí soudu se využívá v procesu dokazování, jenž se liší rozsahem v závislosti na tom, v jakém stádiu se trestní řízení právě nachází. Prvním stádiem je přípravné řízení, jehož úkolem je zajistit podklady úspěšné provedení trestního řízení. Toto stádium je děleno na fázi prověřování, vyšetřování a zkrácené řízení. Dokazování ve fázi prověřování spočívá v tom, že se obstarávají nezbytné podklady, což jsou například ohledání místa činu, znalecké posudky apod., avšak v řízení před soudem lze použít takové důkazy, kde na jejich provedení nemá vliv skutečnost, ve které fázi trestního řízení byly provedeny. Naopak co se týká výslechu svědka či rekognice, je možné v této fázi provést, pokud se jedná o neodkladný úkon, avšak nutno zmínit, že výslechy musí být provedeny znovu po zahájení trestního stíhání. Ve fázi vyšetřovací není třeba již provádět takové úkony, které byly provedeny řádně ve fázi prověřovací. V této fázi jsou prováděny výslechy znalců, svědků za zákonem stanovených podmínek a těmi jsou, jde-li o neodkladný úkon, či neopakovatelný úkon, dále se jedná o osobu mladší patnácti let a osobu, u níž je snížena schopnost správně vnímat, zapamatovat si a to s ohledem na její psychický stav. Ve zkráceném přípravném řízení se dokazuje obdobně jako ve fázi prověřování. Jedná se o takovou fázi, kde je dokazování omezeno na minimum, jelikož důležité procesní důkazy mohou být provedeny až v řízení před soudem. Smyslem tohoto stádia je urychlit a natolik zjednodušit přípravné řízení k tomu, aby v co nejkratší době byl postižen pachatel méně závažných trestných činů, jelikož zde mnohdy během dokazování nevznikají nesrovnalosti. Dále následuje stádium předběžné projednání obžaloby, které přezkoumává úplnost důkazního materiálu. Zde je možné objasnit skutečnost přečtením protokolů o důkazech, avšak zde není možné provádět výslechy, jelikož toto stádium nenahrazuje hlavní líčení. Dokazování zde spočívá pouze v posouzení obžaloby, zda jsou zde důvody pro nařízení hlavního líčení. Toto stádium přispívá k efektivitě trestního řízení než se konkrétní případ dostane před soud, kde se posléze pro provedení důkazů rozhoduje. Hlavní líčení je těžištěm samotného dokazování, jelikož v této fázi jsou již zajištěné důkazy

z přípravného řízení prováděny a soudem následně hodnoceny, avšak samotné dokazování začíná výsledkem obžalovaného, který má po celou dobu prostor se vyjádřit ke každému předvedenému důkazu. Tato fáze očekává součinnost stran v rámci dokazování. I když státní zástupce má povinnost dokázat vinu obžalovanému, avšak soud nese odpovědnost za zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Ve stádiu odvolacího řízení nastupuje dokazování na řadu za účelem odstranění pochybností o tom, jestli jsou skutková zjištění rozhodnutí soudu v prvním stupni správná a úplná. Důkazy jsou provedeny ve veřejném zasedání v případě, kdy je to nutné pro podklad pro rozhodnutí o odvolání, děje se tak za předpokladu, že se nejedná o obtížné a rozsáhlé doplnění dokazování, jenž by nahrazovalo činnost, která náleží soudu prvního stupně. Po celou dobu trestního řízení jsou dodržovány jednotlivé zásady, přičemž za zásady samotného dokazování lze považovat zásadu oficiality, zásadu vyhledávací, zásadu bezprostřednosti, zásada ústnosti, zásada presumpce neviny, zásada volného hodnocení důkazů a zásada materiální pravdy.

S dokazováním je neodmyslitelně spojena problematika porušení zákona v rámci dokazování, která se týká následného předvedení získaných důkazů před soudem. Tímto porušením předpisů o dokazování mohou nastat dva případy, v prvním z nich se jedná o relativně neúčinný důkaz, který má pouze formální vady, jež lze odstranit a poté je takový důkaz možné použít před soudem. To však neplatí u absolutně neúčinného důkazu, jehož vady nelze odstranit, tudíž u soudu použít v žádném případě nelze. Až na výjimku, kdy je důkaz získaný donucením zakázáno použít v řízení, neupravuje zákonná úprava jednoznačně přípustnost důkazů, z čehož vyplývá, že je nutné pokaždé dostatečně zvážit, do jaké míry může mít příslušná vada vliv na použitelnost v trestním řízení. Tím, že přípustnost důkazů není taxativně vymezena právním předpisem, mohou nastat v předvedení důkazů nesrovnalosti, které by mohly mít zásadní vliv na rozhodnutí soudu, pokud se bude jednat o absolutně neúčinný důkaz, jelikož na něj se pohlíží jakoby neexistoval.

V poslední části práce je rozebrán praktický příklad, na jehož základě je zhodnoceno, zdali samotný proces dokazování včetně provedení příslušných důkazních prostředků je v daném případě postačující pro rozhodnutí. V hlavním líčení byly vedle výsledku obviněného provedeny ještě svědecké výpovědi, znalecké posudky a předloženy protokoly o ohledání, rekonstrukci a v neposlední řadě lékařská zpráva. Je

nutno konstatovat, že z předvedených důkazů nevzniká důvodné pochybení o tom, že by obžalovaný tento trestný čin nespáchal. Soud měl tímto k dispozici dostatečné množství důkazů, na jejichž základě spravedlivě rozhodl a zvolil tak úměrný trest za spáchaný trestný čin úmyslného zabití.

Dokazování v trestním řízení představuje poměrně široké téma, tudíž cílem bylo podat ucelený obraz této problematiky, blíže specifikovat důkazní prostředky a procesní postupy k získání důkazů, které lze předvést v řízení před soudem. Dále se zaměřit na jednotlivá stádia trestního řízení a rozsah dokazování, které je v těchto stádiích umožněn. Lze konstatovat, že právní předpisy představují dostatečné množství důkazních prostředků, pomocí nichž lze získávat důkazy, které jsou ve prospěch, či v neprospěch osoby, proti níž se trestní řízení vede. V jednotlivých trestních řízeních musí být předvedeno takové množství důkazů, které usvědčí pachatele o vině. Není obecné pravidlo, které by udávalo přesný počet důkazů, které soud musí mít jako podklad pro rozhodnutí. Vždy záleží na konkrétní situaci, jelikož se v praxi stává, že důkazů soudu může být předvedeno několik, avšak stále není jisté, zda je dotýčný skutečným pachatelem. Naproti tomu jsou případy, kde na základě malého počtu důkazů není nejmenší pochyb o vině, či nevině. Je nutné, aby byla dokázána vina a to bez důvodných pochybností, pokud se tak nestane, nemůže být v dané věci rozhodnuto jinak než ve prospěch obžalovaného. Vzhledem k tomu, že proces dokazování je poměrně složitou záležitostí, je nutné, aby byly dodržovány veškeré procesní předpisy použití jednotlivých důkazních prostředků, prostřednictvím kterých se získávají důležité skutečnosti v daném případě. Orgány činné v trestním řízení zde mají skutečně nelehký úkol, jelikož i malé zaváhání může mít za následek zkreslený výsledek, čímž by bylo narušeno nejen právo každého na spravedlivý proces. Trestní řízení má v právním systému nezastupitelnou roli, jelikož jeho snahou je minimalizovat trestnou činnost a působit preventivně na společnost.

Závěrem lze konstatovat, že trestní právo v České republice vychází z mezinárodních dokumentů, ze svého historického vývoje a současně z podrobné rozpracovanosti vlastní problematiky tohoto druhu práva. Zohledňuje stav občanské společnosti v demokratickém politickém systému. Trestní právo samo o sobě není neměnné, reaguje pružně na společenské změny, na vztah jedince i celku k právům a povinnostem, respektuje však neopomenutelná práva osobní svobody každého člověka,

a tak na tento fakt se musí po celou dobu trestního řízení brát zřetel a postupovat dle procesních postupů zákonem stanovených.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BRUNA, Eduard. *Otázky právního procesu*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 9788087212400.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Základy trestního práva procesního*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-093-1.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 807201594x.

CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 8086898423.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1.9.2011. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 9788087212929.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ; Zákon o výkonu vazby ; Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ; Advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1.1. 2010. Praha: Leges, c2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 8020604235.

MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 9788071795728.

NETT, Alexander. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. Právnícké sešity, č. 100. ISBN 8021011637.

Občanský soudní řád: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.

STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 438. ISBN 9788021050624.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie. ISBN 9788073574147.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 9788074004285.

ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 9788087576304.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 8021007915.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. ISBN 9788072017263.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

KEANE, Adrian, James GRIFFITHS a Paul MCKEOWN. *The modern law of evidence*. 8th ed. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199558346.

Seznam použitých zákonů a jiných právních předpisů

Nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 179. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-522>.

Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. Dostupné z: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/zakony/120_1976.pdf.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

Zákon č. 36/1967 Sb., zákon o znalcích a tlumočnících. In: Sbírka zákonů České republiky. 1967, částka 14. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1967/036967/Sb_036967_-----_.php.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 1. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 98. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-256>.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2002, částka 4. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: Sbírka zákonů České republiky. 2003, částka 79. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 412/2005 Sb., Zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. In: Sbírka zákonů České republiky. 2005, částka 143. Dostupné z: <http://www.nbu.cz/cs/pravni-predpisy/zakon-c-4122005/uplne-zneni-zakona-c-4122005/>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. I. ÚS 592/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-592-2000>.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/2007. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2014-07_1.

Seznam použitých internetových zdrojů

JUDr. Petr POLEDNÍK. DOHODOVACÍ ŘÍZENÍ – NOVINKA V ČESKÉM TRESTNÍM PRÁVU. In: *Bulletin-advokacie.cz*[online]. 17.10.2012 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dohodovaci-rizeni>.

KOLOMIČENKO, Jakub. DOHODA O VINĚ A TRESTU. [online]. [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-85854.html>.

Seznam ostatních zdrojů

Český statistický úřad: Statistická ročenka České republiky 2012. [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-2700.

Příloha č. 7 - Seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 179. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-522>.

SEZNAM ZKRATEK

Aj.	-	a jiné
Apod.	-	a podobně
Č.	-	číslo
Čl.	-	článek
Kč.	-	Koruna česká
Listina	-	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Pozn.	-	poznámka
Odst.	-	odstavec
OSŘ	-	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Sb.	-	sbírka
Tr. zákon	-	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
TrŘ	-	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
TrZ	-	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Tzv.	-	tak zvaně
Úmluva	-	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozhodnutí soudu a průměrné délky soudního řízení	19
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti.....	I
--	----------

PŘÍLOHY

Příloha A – Seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti

Pořadové číslo	Informace	Stupeň utajení
1.	Informace o přípravě rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii	V - D
2.	Rozhodnutí o záměně zásilky podle trestního řádu	V - D
3.	Rozhodnutí o povolení vstupu do věznice za účelem použití zpravodajské techniky a operativně pátracích prostředků	V - D
4.	Příprava, použití a výsledky použití podpůrných operativně pátracích prostředků ve věznicích včetně řízení o souhlasu k jejich použití	V - D
5.	Totožnost a podoba utajovaného svědka, způsob zajištění jeho ochrany a informace vztahující se k zajištění zvláštní ochrany a pomoci poskytované svědkovi a dalším osobám v souvislosti s trestním řízením	V - D
6.	Spisy nebo části spisů týkající se trestního řízení, pokud v jeho průběhu vznikly nebo vyšly najevo utajované informace, včetně informací a zpráv k tomu zpracovávaných	V - PT
7.	Informace o součinnosti s policejními orgány a zpravodajskými službami České republiky při odhalování závažné trestné činnosti včetně mezinárodní spolupráce	V - D
8.	Způsob zajištění důležitých dokumentů a razítek proti padělání a pozměňování	V - D

Pozn.: V – vyhrazené, D – důvěrné, PT – přísně tajné

Zdroj: Příloha č. 7 - Seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 179. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-522>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Nováková

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: prezenční

Název práce: Dokazování v trestním řízení v České republice

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 75

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet použitých zákonů a jiných právních předpisů: 16

Počet internetových zdrojů: 2

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: Jan Černý, advokát